

Zvezni izvršni svet odobril sporazum o Tržaškem ozemlju

„Mi smo svobodni
in tukaj je Jugoslavija!“

To je klic naših src, to je zapisano z neizbrisnimi črkami na novi strani slovenske in jugoslovanske zgodovine.

Dolgo je trajalo, da smo lahko zadihali brez vsake skrbi in zajeli čistega zraka pod svobodnim soncem. Stoleten boj za združitev Slovenske Istre k matični domovini je s tem končan. Dosegli smo tisto, o čemer so naši dedje in očetje lahko le sanjali, ko so pod tuževim jarmom stiskali uporne pesti.

Ce so nam v preteklosti odrekli pravice, ko je za tukajšnje ozemlje že veljal zakon pravice močnejšega, nam tega niso mogli več tedaj, ko se je vse ljudstvo kot en človek strnilo okrog svoje Komunistične partije Jugoslavije in šlo v boj za človekove pravice, dostojanstvo in svobodo. V krvavem boju se je spoprijelo s stoletnimi tlačitelji na žiljenje in smrt ter končno zmagalo in zlo.

To zmagano naše istrsko ljudstvo šele danes lahko praznuje z občutkom popolnega zadovoljenja in s perspektivo svetle prihodnosti zase in za ta predel slovenske zemlje. Ko je po končani zmagoviti vojni večina ljudstva Slovenskega Primorja slavila priključitev k novi Jugoslaviji, so ti naši kraji postali predmet za imperialistično igro zahodnih zaveznikov in preinaganje fašistične Italije napram novi Titovi Jugoslaviji. To dejstvo je terjalo od tukajšnjega prebivalstva nadaljnega vztrajnega in odločnega boja. Tudi v tem boju je istrsko ljudstvo zmagalo in zato je njeno današnje zmagoslavje dvojno.

S Slovensko Istro praznuje istčasno vsa Jugoslavija, ker je prav za prav današnja zmaga nad reakcionarnimi in imperialističnimi težnjami zmagala vseh jugoslovanskih narodov, ki so Istranom stali trdno ob strani v njihovem pravičnem boju. Zato tem lažje lahko istrsko ljudstvo izrazi svoja čustva: „Mi smo svobodni in tukaj je Jugoslavija!“

S tem se odpira v zgodovini teh krajev nova stran, ki bo izpisana z zlatimi črkami novih zmag za uresničitev idealov, za katere smo se bojevali in izvedli ljudsko revolucijo. Na tradicijah teh bojev bomo trdno uresničevali drugi del programa našega upora — svobodni si bomo ustvarjali lepšo prihodnost.

Uresničitev tega cilja bomo odslej lahko posvetili vse svoje sile in smo prepričani na uspehi, ker ni odslej ničesar več, kar bi nas pri izpolnitvi teh nalog oviralo in motilo. Tem večji bodo ti uspehi, ker smo ne samo združeni z močno socialistično državo, ampak uživamo polno podporo in razumevanje vseh jugoslovanskih narodov.

Že doseženi uspehi na gospodarskem, političnem in kulturnem področju v Slovenski Istri pomenijo prav za prav šele uvod v razvoj, ki čaka te kraje v bližnji prihodnosti. Zagotovila našega državnega vodstva kažejo, da se bo pomoč tem krajem še povečala, da bi se čimprej dvignili na dostojno gospodarsko raven in se tako uspešno vključili v splošne jugoslovanske napore za čimprejšnjo izgraditev socializma.

Pozornost našega državnega vodstva in nesebična pomoč vseh jugoslovanskih narodov pa nam narekujejo nove obveznosti do naše skupnosti. Predussem se bomo morali še resneje zavzeti za izpolnitev vseh prevzetih obveznosti in pospešiti izgradnjo novih, lepših življenjskih pogojev.

Pri vsem tem nas navdaja nova skrb, da bomo res vredni pozornosti naše domovine in da bomo v bodoče prispevali po svojih močeh za utrditev naše državne skupnosti in naše svobode.

Razvijati moramo patriotizem, izkazati se moramo v socialističnih težnjah naše domovine, utrjevati bratsko sožitje med vsemi našimi narodi, zlasti na tem področju, kjer živimo skupno z Italijani. Naš skupen imenovalec je samo socializem.

Naši skupni napor v utrjevanju bratstva in enotnosti se bodo pokazali v uspehih razvoja socialističnih teženj in v uspehih socialistične graditve. S tem bomo pomagali razvijati demokratične socialistične sile tudi v predelih slovenske zemlje, ki je zaenkrat ostala še izven naše države, in na tej podlagi bomo lahko končno le uspeli vzpostaviti tisto mirno sodelovanje z našim sosedom.

Zvezni izvršni svet je imel včeraj dopoldne sejo, na kateri je po uvodnih besedah predsednika republike maršala Tita, poročilu državnega podtajnika za zunanje zadeve dr. Aleša Beblerja in zastopnikov vseh ljudskih republik odobril sporazum o Svobodnem tržaškem ozemlju. Zvezni izvršni svet je zatem pooblastil koordinacijski odbor, naj pripravi in predloži na odobritev zvezni ljudski skupščini zadevne predloge ter je sklenil ustanoviti komisijo, ki bo proučila gospodarska in pravna vprašanja, ki so nastala v zvezi z razširitvijo civilne uprave na okraja Koper in Buje.

Seji izvršnega sveta je predsedoval maršal Tito. Razen članov Zveznega izvršnega sveta so se udeležili seje tudi predsednik Zvezne ljudske skupščine Moša Pijade, predsednik Ljudske skupščine Srbije Peter Stambolić, podpredsednik Zvezne ljudske skupščine Vladimir Simić, predsednik obeh domov Zvezne ljudske skupščine Vladimir Popović, Milentije Popović in Veljko Vlahović, tajnik skupščine Stojnić, predsednik Centralnega sveta Zveze sindikatov Jugoslavije Djuro Salaj in direktor Zveznega zavoda za planiranje Sergej Kraigher.

Po govoru predsednika republike je dr. Aleš Bebler v svojem poročilu podal potek in rezultate pogajanj za rešitev tržaškega vprašanja. V nadaljevanju se je govoril še predsedniki republiških Izvršnih svetov, kakor tudi predsednik odbora Zvezne skupščine za zunanje zadeve Vladimir Popović. Zatem je Zvezni izvršni svet sprejel tri sklepe. V skladu z ustavnim zakonom je rešil:

1. Sprejema se sporazum, ki ga vsebuje memorandum o soglasnosti med vlada Federativne ljudske republike Jugoslavije, republike Italije, Združenih držav Amerike in Združenega kraljestva o Svobodnem tržaškem ozemlju, ki je bil

Ne glede na žrtve smo lahko zadovoljni, da je končno le prišlo do rešitve vprašanja, ki je bilo eno najbolj mučnih v tem delu Evrope

Predsednik republike maršal Tito je otvoril današnjo sejo Zveznega izvršnega sveta, na kateri so poslušali ekspozitve in diskutirali o zaključnem sporazumu o Tržaškem vprašanju, z naslednjimi besedami: »Tovariši in tovarišice, predmet današnje seje je sporazum, ki smo ga dosegli o razdelitvi Svobodnega tržaškega ozemlja med Jugoslavijo in Italijo. Podrobnosti in tehniko bo v svojem govoru razložil tovariš Bebler, jaz pa bi rad povedal samo nekaj besed.

Tukaj s tega mesta lahko neglede na žrtve, ki jih je dala naša država, izrazim zadovoljstvo, da je končno le prišlo do sporazuma, ki je celo vrsto let bil eden najbolj mučnih problemov v tem delu Evrope. Ta problem ni samo oviral sodelovanja med našima dvema državama, ampak je bil tudi vzrok zaskrbljenosti vsega naprednega

dosežen 5. oktobra letos v Londonu, kakor tudi priloge in pismo, ki so priključena temu sporazumu.

2. Z dnem, ko bodo v smislu 2. točke memoranduma izvedeni mejni popravki, ki jih predvidevata memorandum in po prenehanju dela Vojaške uprave JLA Jugoslovanske cone Svobodnega tržaškega ozemlja, se uvede civilna uprava FLRJ na ozemlje, na katerega se po tem sporazumu razširi civilna uprava FLRJ.

3. Civilno upravo na ozemlju,

označenem v točki 2. tega sporazuma, bodo vršili ljudski odbori občin, mestnih občin, okrajev, kakor tudi v okviru svojih pravic in dolžnosti republiški in zvezni organi. Na področju okraja Koper, kakor tudi na ozemlju dosedanje cone A Svobodnega tržaškega ozemlja, na katero se razširi civilna uprava FLRJ, bodo izvajali pravice in dolžnosti republiških organov tozadevni organi oblasti LR Slovenije, na področju okraja Buje pa tozadevni organi LR Hrvatske.

človeštva. Lahko rečem, da je Jugoslavija tudi tokrat, kakor že večkrat prej, pokazala svojo pripravljenost tudi na večje žrtve, samo da bi doprinesla svoj delež k utrjevanju miru in stabilizacije v Evropi.

Kako je prišlo do tega problema? Dobro veste, da je ta problem bil produkt nepravilnega in nepravilnega vmešavanja na mirovni konferenci. Klavzule, ki so jih določili na mirovni konferenci, so ustvarile nenormalno stanje, ki je vedno bolj zaostrovalo odnose med Italijo in Jugoslavijo. To smo imeli pred očmi in smo prišli do spoznanja, da, če hočemo doseči tukaj normalno stanje, moramo nekako vzpostaviti trajne normalne odnose med nami in Italijo in da moramo doprinesiti večje žrtve. Prepričan sem, da bo žrtev, ki jo je doprinesla Jugoslavija, obrodila dober sad in da to ne bo v korist samo

naših dveh držav, to je Italije in Jugoslavije, ampak bo tudi v korist stabilizacije in utrditve miru sploh, kajti čeprav je bilo to po svojem obsegu le majhno vprašanje, je bilo po svojem značaju zelo važno, evropsko vprašanje. Zdaj smo ga na ta način, s tem sporazumom, vzeli z dnevnega reda.

Ob tej priložnosti bi želel poudariti, da je uspelo vsem nam, ki smo odgovorni za politiko naše države, pripeljati to stvar do takega zaključka, zahvaljujoč potrpežljivosti in razumevanju naših narodov. S tega mesta lahko tudi poudarim, da smo mi odgovorni zares lahko hvaležni za to podporo, ki nam jo je nudilo naše ljudstvo, in da obenem trdno verujemo, da bo ta rešitev, ki smo jo dosegli, naša popolno razumevanje pri naših ljudeh in da jo bodo prav tako cenili

(Nadaljevanje na 2. strani)

Med Jugoslavijo in Italijo se lahko razvijejo odnosi iskrenega in tesnega sodelovanja

(Nadaljevanje s 1. strani)

izven naših meja v svetu kot noven dokaz, da spada Jugoslavija med tiste dežele, ki zares in z deli dokazujejo, da želijo po možnosti čim več prispevati k pomiritvi in utrditvi miru v svetu.

Po tistem, kar smo dosegli, je naša naloga jasna. Zelo radi bomo sprejeli vsako sugestijo in ne samo, da jo bomo sprejeli, temveč bomo tudi sami dajali iniciativo, da bi prišlo do sodelovanja, tako na gospodarskem kakor tudi kateremkoli drugem področju med Jugoslavijo in Italijo, ki sta gospodarsko precej navezani druga na drugo in v tako izredno ugodnem zemljepisnem položaju.

Verjamem, da bodo tudi ostanke meje, v Italiji, odgovorni ljudje, ki so sodelovali v vsem tem in sprejeli sedaj ta sporazum, šli z istimi težnjami in željami v smeri konsolidacije in sodelovanja med našima dvema državama.

Nato je državni podtajnik za zunanje zadeve dr. Aleš Bebler podal poročilo o poteku in rezultatih pogajanj za rešitev tržaškega vprašanja. Dr. Bebler je izjavil, da sporazum, ki je razumen kompromis, ne izpolnjuje vse pravične težnje jugoslovanskih narodov in da se jugoslovanski narodi ne odpovedujejo pravici, še nadalje z miroljubnimi sredstvi truditi se, da bi uresničili

v celoti svoje pravice. Trenutno je Jugoslavija v današnjih objektivnih okoliščinah dosegla maksimum. Čeprav nova meja med Jugoslavijo in Italijo ne more biti pravno dokončna, je lahko vendarle stalna in trdna in omogoči normalni razvoj dobrih sosedskih odnosov in to zlasti še ker so vlade Združenih držav Amerike, Velike Britanije in Francije izjavile, da ne bodo podpirale nikakršnih teritorialnih zahtev, to je zahtev Italije na tisti del Svobodnega tržaškega ozemlja, ki po londonskem sporazumu pride pod civilno upravo Jugoslavije.

Zgodovinski pomen sporazuma se po besedah Beblerja ne more preceniti, kajti to ni bil samo spor med dvema vladama, temveč je bil to spor, ki je ločil dva sosedna naroda in onemogočil njihovo sodelovanje, ki bi lahko koristilo tudi drugim narodom.

Sporazum o Trstu, je poudaril Bebler, ki je bil dosežen, zahvaljujoč se realistični politiki obeh držav, daje verjeti, da bo nesoglasje med jugoslovanskimi narodi in Italijo postalo stvar preteklosti in da bo nastopila doba formalnih dobrih odnosov, ki se lahko razvijajo v odnose iskrenega in tesnega sodelovanja, kar bo vplivalo na pomi-

ritev v svetu. Dr. Bebler je ugotovil, da je sklep od 8. oktobra spravljen vprašanje Svobodnega tržaškega ozemlja v akutno krizo. Jugoslovanski narodi so se enotno uprli enostranskemu in nepravilnemu sklepu in obenem tudi splošni politiki izvršenih dejstev in vsiljevanju sklepov. Cilj naše politike v tem vprašanju ni bilo samo preprečiti izvedbo sklepa od 8. oktobra, temveč najti tudi pot k sporazumni rešitvi, k rešitvi, ki bi ustvarila zmerne in dobre sosedske odnose med nami in Italijo.

Državni podtajnik je nato prikazal historiat pogajanj med Jugoslavijo, Italijo, Združenimi državami

Amerike in Veliko Britanijo, ter glavna določila memorandumov in drugih dokumentov. Ko je govoril mednarodno pravni važnosti sporazuma, je dr. Bebler poudaril, da se sporazum mora notificirati pri Varnostnem svetu Združenih narodov in da bo Varnostni svet odobril sporazum med dvema sosednima državama, ki je toliko let zastrupljala medsebojne odnose in negativno vplival na konsolidacijo povojne Evrope.

Ob zaključku je dr. Aleš Bebler predlagal Zveznemu izvršnemu svetu naj odobri sporazum, ki je po njegovih besedah v skladu z nacionalnimi interesi Jugoslavije in v interesu miru v svetu.

Italija prvič z mednarodnim aktom vsaj indirektno priznava krivice, ki jih je prizadejala v zadnjih 27 letih slovenskemu prebivalstvu Trsta in okolice

Predsednik izvršnega sveta Slovenije Boris Kraigher je v svojem govoru na današnji seji Zveznega izvršnega sveta izjavil, da tržaški sporazum, kakor je bil sklenjen, pomeni brez dvoma največ, kar je bilo mogoče doseči v danih pogojih. Z ene strani pomeni velik uspeh za prebivalstvo koprškega in bujskega okraja, ker so z njim odstranjene zadnje zapreke v njihovih naporih, da izgrajujejo socialistične družbene odnose pod enakimi pogoji kot ostali narodi Jugoslavije. Začasno stanje, v katerem je bilo prebivalstvo v zadnjih devetih letih, jih je stalno oviralo, da bi dosledno zgrajevali svojo ljudsko oblast in izpolnjevali gospodarski sistem vzporedno z nami. To so jasno pokazale tudi manifestacije, ki so bile v zadnjih dneh v teh okrajih, da tamkajšnje prebivalstvo z navdušenjem sprejema rešitev, ki je bila dosežena.

Tovariš Kraigher je nato podčrtal, da sporazum, čeprav pomeni veliko žrtev za naše narode, kljub temu predstavlja velik korak naprej od položaja, ki je bil dosežen z mirovno pogodbo 1947. leta. Takrat je bilo Jugoslaviji odvzeto poleg Trsta tudi etnično področje severo-zapadne Istre. Takrat je Jugoslavija izjavila, da se temu ozemlju ne bo odrekla. Po podpisu novega sporazuma se je to ozemlje, ki sedaj ostaja izven meja Jugoslavije zmanjšalo za precejšnje ozemlje severo-zapadne Istre s Kopro in Bujami. Drugič pa mirovna pogodba ni dala Jugoslaviji nobene možnosti, da bi ščitila interese Slovencev, ki so ostali v Italiji, oziroma na Svobodnem tržaškem ozemlju, medtem ko je danes dosežen poseben statut za slovensko prebivalstvo Trsta. Tovariš Kraigher je nato poudaril obveznost italijanske vlade, da omogoči kulturnim organizacijam Slovencev v Trstu nove domove, kar je bilo od 1918. pa do 1945. leta Slovincem na tem področju odvzeto in uničeno.

Je pa to kljub temu velik uspeh — je poudaril Kraigher — zato, ker Italija prvič z mednarodnim aktom vsaj indirektno priznava krivice, ki so bile prizadejane v zadnjih 27 letih slovenskemu prebivalstvu Trsta in okolice.

Nato je predsednik Izvršnega sveta Slovenije Boris Kraigher poudaril, kako se je pokazalo v zadnjih devetih letih, da je bilo nemogoče dosledno sprovesti mirovno pogodbo in formirati Svobodno tržaško ozemlje. Taka rešitev je dejal, bi v vsakem pogledu pomenila veliko žrtev za prebivalstvo koprškega in bujskega okraja, ki je že na poti izgradnje socializma, obenem pa se je pokazalo, da je tudi za prebivalstvo Trsta bolje, da se v okviru Italije bori za svoje demokratične pravice, kot pa da je odvisno od dobre volje tujih sil. Tržaško prebivalstvo bo lažje reševalo svoje probleme na osnovi sedaj doseženega sporazuma in se bo na tej osnovi borilo za svoje pravice in za čimvečjo samostojnost in avtonomijo. Tržaško prebivalstvo je bilo vedno prisiljeno iskati svoje pravice od Poncija do Pilata. Mi ga razumemo, če danes izraža svoje nezadovoljstvo, ker s tem sporazumom še vedno ni bila najdena rešitev, ki bi dokončno mogla zadovoljiti njegove interese in nje-

gove pravice. Vendar mislim, da je s tem nastala bolj jasna situacija. Naši narodi bodo tudi naprej, kot so doslej, vodili računa o prebivalstvu področij, ki so ostala izven naših meja, in bo po možnosti pomagalo njihovim borbi za napredek, demokratske in nacionalne pravice.

Stanje se za tržaško prebivalstvo popravlja predvsem zaradi tega, ker se v osnovi tega sporazuma dobra volja s strani Jugoslavije in Italije, da se gre k izboljšanju in normalizaciji odnosov med obema državama. Ta sporazum kaže, da je v Italiji precej sil, ki žele normaliziranje odnosov med Jugoslavijo in Italijo in gotovo je, da bo izboljšanje teh odnosov neposredno odvisno od politike italijanske vlade v samem Trstu in od njenih naporov, da se v samem Trstu čimprej neha na osnovi tega sporazuma s šovinistično histerijo; to bo znova koristi-

Položaj v slovenskih vaseh cone A

Slovenske vasi cone so ogledalo razpoloženja prebivalstva v dneh, ko prehaja uprava cone A v italijanske roke. Če izvzamemo nekaj zastav na zgradbah, kjer so finančni stražniki, priseljene italijanske družine ali ezulska naselja, ni nikjer nobenih italijanskih zastav. Prebivalstvo je mirno, a ne prikrivi svoje zaskrbljenosti. Samo v Nabrežini je demokristjanska stranka postavila na svojem sedežu zvočnik, ki kriči italijanske popevke.

Tudi v Trstu je čutili vedno večje nezadovoljstvo in zaskrbljenost, ki je ne morejo prikriti manjše manifestacije tržaške iredentistične mladine. V središču Trsta je nekaj več zastav zato, ker so tamkajšnjim družinam grozili, če jih ne bodo izobesili. Posebno aktivna pri tem delu je Lega nazionale, ki vsiljuje tržaškim družinam italijanske zastave.

Po ulicah je v prvih dneh demonstriralo le nekaj posameznih skupin tržaških iredentistov in dijakov, ki niso imeli šole. Po tržaških ulicah so delili tudi italijanske značke in zastave ter pobirali prostovoljne prispevke.

Velik odmev med tržaškimi prebivalstvom je imel napad na slo-

vensko gostilno pri Sv. Ivanu, ki ga hočejo nekateri pripisati neodgovornim elementom, ki pa v resnici kaže, da je razpoloženje vedno isto. Jugoslovanska delegacija v Trstu je opozorila odgovorne oblasti na ta napad ter tudi na druge izpade skupin tržaških iredentistov, ki so po tržaških ulicah vpili razne žaljivke proti našemu življu.

Boris Kraigher je nadaljeval, da zaradi tega, ker sporazum pomeni, da žele vodilni krogi v Italiji normalizacijo odnosov med našima dvema državama, pomeni, da lahko

Devinska in nabrežinska občina sta sklicali izredno sejo, kjer so razpravljali o sedanjem položaju na tržaškem ozemlju in izdali proglas, da bodo storili vse, da bodo zaščitene pravice, predvidene v sporazumu o tržaškem vprašanju.

IREUDENTISTI IZZIVAJO NA PROSEKU IN PRI SV. KRIŽU

Skupina tržaških iredentističnih pobalinov je prišla sinoči na motorjih na Prosek z odkritim namenom, da tamkaj izjave incidente. Ker jim je domača mladina jasno pokazala, da ne bo dovolila izzivanja, so se iredentisti odpeljali v Sv. Križ, kjer so začeli lepiti letake z italijansko trobojnico. Toda tudi tukaj so jim domačini preprečili izzivanje ter jih nagnali iz vasi. Prebivalstvo slovenske vasi je odločno preprečiti vsako izzivanje in braniti svoje pravice.

„SELVEG“

KOPER

ČESTITA OB PRIKLJUČITVI NAŠEGA OKRAJA K JUGOSLAVIJI TER ŽELI MNOGO USPEHOV VSEM DELOVNIM LJUDEM.

verujemo, da se bodo zavzeli za odpravo tega šovinizma. Izjava gospoda Scelbe v rimskem senatu »Slovenci v coni A so lahko gotovi, da bomo sklepe sporazuma dosledno izvajali« vliiva upanje, da bo mogoče reševati nova vprašanja v bodočnosti in da se bo položaj Slovencev bistveno razčistil. Mislim, da je osnovni pogoj za izboljšanje položaja tržaškega prebivalstva tudi izvajanje tiste točke sporazuma, ki govori o vprašanju obmejnega prometa med Trstom in jugoslovanskimi področji, ki mejijo na Trst in Italijo. Glede na to, da predstavlja najnaravnejše zaledje Trsta prav jugoslovanska zahodna področja, predvsem Slovenija in Hrvaška, je povsem razumljivo, da bo Trst gospodarsko težko živel, če ne bo poleg drugih vprašanih zadovoljivo rešeno tudi vprašanje obmejnega prometa. Mislim, da je primerna rešitev tega vprašanja odvisna predvsem od dobre volje vladajočih italijanskih in tržaških faktorjev. V tem pogledu bomo mi pomagali v toliko, v kolikor se bo z druge strani pokazala dobra volja za normalizacijo odnosov med Jugoslavijo in Italijo.

(Nadaljevanje na 3. strani)

TRŽAŠKO DEMOKRATIČNO PREBIVALSTVO POMIRJENO ZARADI VSEBINE SPORAZUMA

Besedilo spomenice o tržaškem sporazumu, priloge o posebnem statusu in drugi dodatni dokumenti, ki jih je te dni objavilo tržaško časopisje, so pomirjevalno vplivali na tržaško demokratično prebivalstvo, predvsem na Slovence, ki ugotavljajo, da bo poseben statut o manjšinskih pravicah, če ga bodo spoštovali, olajšal njihov položaj. Slovenci gledajo z zaupanjem v Jugoslavijo in so prepričani, da bo storila vse, da bodo spoštovali vse pravice ter da bo izbrisano nezaupanje do Italije, kar temelji na zgodovinskih dejstvih. Dober odmev ima med slovenskim prebivalstvom zlasti izmenjava pism med Italijo in Jugoslavijo, da bo Italija poskrbela za izgraditev kulturnega doma v središču mesta in za nakazila za kulturne domove pri Sv. Ivanu in v Rojanu. V tržaških gospodarskih krogih z zadovoljstvom spremljajo tudi razne določbe v zvezi z gospodarskim položajem, predvsem izmenjavo pism o statusu tržaškega pristanišča.

TRGOVSKO PODJETJE „KLAS“ - KOPER

OB PRIKLJUČITVI K NAŠI DOMOVINI ČESTITAMO VSEM NAŠIM ODJEMALCEM Z ŽELJO ZA SE VEČJE USPEHE PRI NADALJNI IZGRADNJI NAŠE SOCIALISTIČNE DOMOVINE.

Pozdravljamo vse člane kmetijske zadruga in jim čestitamo ob priključitvi k naši materi domovini.

Kmetijska zadruga Izola

Mednarodnega jezika

ESPERANTO

se lahko hitro naučite v našem dopisnem tečaju. Ako pošljete znamko za din 25.—, Vam pošljemo brezplačno na ogled prve lekcije.

Zveza esperantistov Slovenije
Ljubljana, Miklošičeva 7-I.

Ljudska republika Slovenija bo storila vse, da z izgradnjo Kopra vsaj delno olajša Istri in Krasu izgubo Trsta

(Nadaljevanje z 2. strani)

Boris Kraigher je v svojem govoru nadaljeval: »Za prebivalstvo koprškega okraja, kakor za prebivalstvo okoliških področij, predvsem Krasa in Istre predstavlja izguba Trsta veliko vprašanje. Primorsko prebivalstvo po izgubi gospodarskega, kulturnega in političnega središča — Gorice izgubi sedaj še drbolj važen center — Trst. Koper ne bo mogel nadomestiti te izgube. Morali si bomo pomagati s tem, da bomo čem več olajšali obmejni promet na vseh področjih. To pa je po mojem mnenju odvisno predvsem od dobre volje na italijanski strani. Poleg tega bo Ljudska republika Slovenija napravila vse, da bo z izgradnjo Kopra, z vzpostavitvijo čimboljših zvez Kopra z zaledjem, poti in železnice, z izgradnjo industrije, pomorskih zvez, kakor tudi stanovanjskih, zdravstvenih in prosvetnih pogojev, vsaj do neke mere olajšala našemu prebivalstvu to ve-

liko izgubo. Vsekakor pa ni pretirano, če rečemo, da pomeni ta sporazum tudi zgodovinsko preokretnico v odnosih med Jugoslavijo in Italijo in da pomeni poleg vseh ogromnih žrtev, ki smo jih morali pretrpeti, da bi ga dosegli, zgodovinski uspeh za izboljšanje našega mednarodnega položaja in ugleda. Mislim, da je enotnost jugoslovanskih narodov, ki je prišla do izraza 8. oktobra lani in ki je najbolj jasno demantira intrige tistih, ki so hoteli prikazati tržaško vprašanje kot lokalno vprašanje slovenskega nacionalizma, dokazalo, da je tržaško vprašanje enako pereče za vse jugoslovanske narode, da je resnično jugoslovanska vprašanje. To je dokazala enotna odločnost vse Jugoslavije, da ne bo dovolila nikakih diktatov in pustolovščin. Prav ta enoten odpor po 8. oktobru je največ prispeval k temu, da se to bolešno vprašanje v odnosih med Jugoslavijo in Italijo lahko končno vendarle črta z dnevnega reda.

V vaseh cone A, ki bodo priključene Jugoslaviji

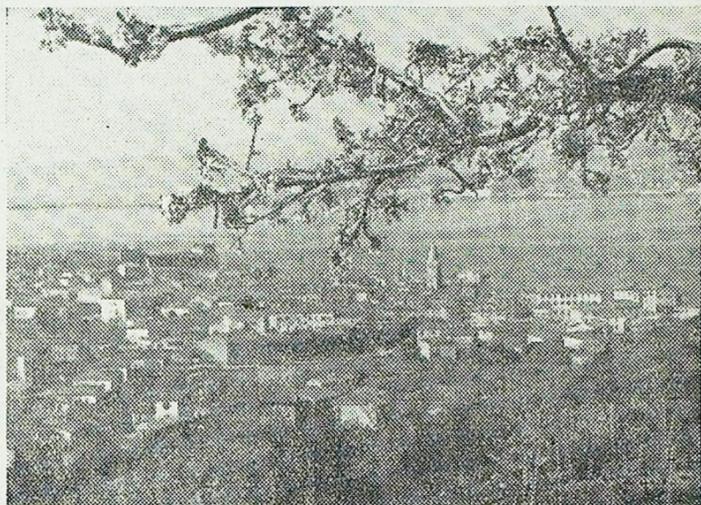
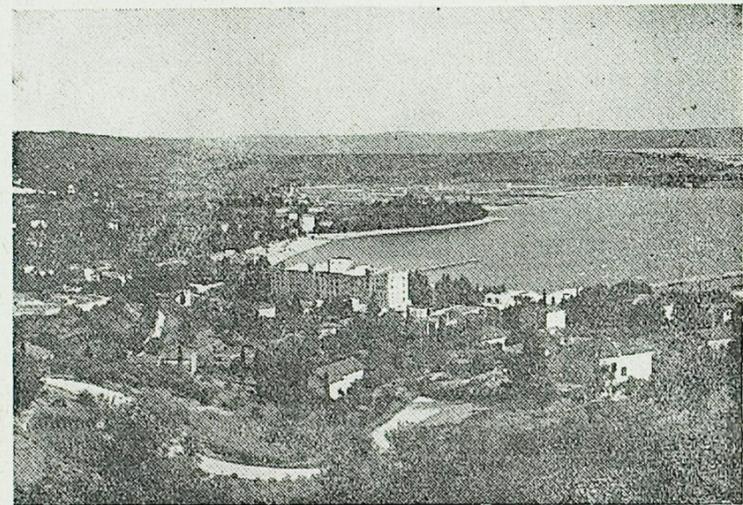
Nekateri tržaški italijanski časopisi so se kot na povelje vrgli na poročanje o veliki prepadenosti in zaskrbljenosti prebivalcev tistih vasi, ki bodo po sedanjem podpisu dogovora med Jugoslavijo in Italijo pripadle Jugoslaviji. Gre za vasi: Škofije, Jelerji, Hrvatini, Božiči, Plavje in druge. Naravno, da je to tudi zadeva poštenih in delovnih ljudi, ki prebivajo po tistih vaseh, ki so te dni zaposleni na polju, po vinogradih in po vrtovih. In ne samo teh, ker je tisto pisanje takega značaja, da vzbuja vtis obupnega stanja teh ljudi. Da bi na licu mesta spoznali, če je stanje res tako, smo odšli na Škofije, v Plavje in na Badiho. Ljudje so na splošno v pričakovanju tistega, kar bo prišlo, ko bodo dokončno začeli živeti v svoji matični domovini. Starejša žena, ki ima dva sinova v Jugoslaviji je dejala: »Premalo smo dobili. Vsaj do Zavelj, da bi bilo prišlo pod Jugoslavijo.«

že od nekdanj bavijo z vrtnarstvom in jih imajo ljudje bližnjih vasi za zelo delavne. V lepo urejenih vrtovih pridelujejo redi, solato, špinato, paradižnik in drugo zelenjavo. Ker imajo vodo pri rokah, jim ta zelenjava daje možnosti precejšnjega zaslužka.

Ustavili smo se pred hišo tovariša Jamška. Iz kleti poleg vhoda je prijetno dišalo po vinskem moštu. Mladi gospodar je bil pri prijetnem

»Vse kulturno delovanje so bili razbili Vidalijevci. Pripravili smo bili veliko kamenja za gradnjo združnega doma, ki je po letu 1948 zaspal. Kamenje je še sedaj na mestu, kjer smo mislili graditi. Zdaj bo vse to spet lahko oživel«, je vesel zaključil oče Jamšek.

Za zaključek: Tako je, da so razni ljudje, ki se pripeljejo v te vasi z lepimi avtomobili, z motornimi kolesi in drugimi sredstvi, za-

Pogled na Milje

Na Škofijah pravijo, da bo odšlo v Trst nekaj trgovcev in gostilničarjev. Slišali smo tudi glasove, da jih bo odšlo še več. Kaj je na tem resnice? Vsa leta po osvoboditvi je bil tu velik promet, ki ga je vzdrževala krivična meja. Kjer je polno prometa, je tudi žetev za trgovce in gostilničarje. S premikom meje v dolino, bo ta promet prenehal in je naravno, da bo prenehal tudi — zaslužek. Psihoza negotovosti, ki so jo v te vasi zanesli razni propagandisti, ki jim ni niti od daleč prav, da bi ti ljudje prišli pod Jugoslavijo, je precej razširjena. Otipljivo je tudi, da Vidalijevci vplivajo na delavce. Kaže, da je zelo aktivni tudi kler, saj smo v Plavljah srečali kar dva, ki sta z vso hitrostjo privzela na motornem kolesu. Nista bila domačina, to smo mogli spoznati iz raznih vprašanj, ki sta jih stavila domačinom. Zanimivo bi bilo vedeti, s kakšnim namenom sta prišla! Slišali smo, da so njima podobni »obiskali« tudi druge vasi. Le odkod naenkrat taka skrb za te ljudi?!

Plavje je velika vas, saj ima okoli 140 hišnih števil. Prebivalci se

opravilo, polnjenju kadi z grozdem. Na hitro smo preleteli njegov obraz. Nič zaskrbljenosti. »Za nas res ni skrbi, kako bo,« je dejal. Ali naj pričakujemo, da bomo kaj dobili od kapitalističnih držav? Za delavca je le socialistična država, taka kot je Jugoslavija, kateri bomo pripadali od sedaj naprej. Za Jugoslavijo je dobro, da je sedaj dobila še ta del zemlje, kjer je tudi naša vas, za naše ljudi v Trstu pa je slabo. Če ne bi imeli tako trdih izkušenj iz preteklosti, bi že kdaj verjeli tistim izjavam. Tako pa...«

Na Plavljah so vse družine slovenske. Med prebivalci je opaziti le pričakovanje dokončne razmejitve. Do sedaj se ni še nihče niti od daleč spomnil, da bi zapustil vas. Res je, da se dve družini že več časa pripravljata na preseleitev k Orehu v dolino. Kdaj se bosta preselili, je še vprašanje. Že več let imata v dolini pripravljeno za graditev hiš. Vsa zadeva pa nima s sedanjim stanjem prav nobene zveze in je popolnoma izvzeta iz sedanjih razmer.

»Jaz sem vesel, da je do tega prišlo. Škoda le, da je Trst ostal na drugi strani.«

Povsod iste besede. Trst, Trst, Trst. Velika žrtev, toda če se gre za mir, naj bo... Vendar na dnu srca ostaja grenkoba in skrb za tiste naše ljudi, ki bodo ostali pod Italijo. Kdo naj verjame tistim, ki so se tako grdo izkazali v preteklosti!

Bilo nam je kar prijetno, ko smo se razgovarjali s človekom, ki nekaj ve. Pripovedoval je, da so na bližnji Badihi imeli pod Avstrijo delavno prosvetno društvo »Naš dom.« Tam so živeli trije bratje, ki so se zelo zanimali za kulturno življenje. Od tam so ga presadili tudi na Plavje. Tu je delovalo prosvetno društvo »Straža.« Mešani pevski zbor, ki šteje 30 članov, obstaja še danes in prav tako godba z 22 člani. Pevski zbor je nastopil celo na radiu.

nesli med te delovne ljudi precej negotovosti. To predvsem med tiste ljudi, ki sami niso zmožni zdravo presojati nastalega položaja. Jugoslavija je bliže, kot je bila do sedaj, pa so tisti številni »obiskovalci« uspeli pri nekaterih očrniti njen junaški obraz. Kdor je sam umazan, res ne more prinesiti čistote. Tistih 3000 ljudi živi te dni posebno življenje, zato ni čudno, če so med njimi tudi taki, ki jih skrbi, kako bo za naprej. Vsem pa bi danes veljale besede pesnika Franceta Prešerna:

»Da rojak, prost bo vsak, ne vrag, le sosed bo mejak.«

*

Po teh vaseh se v teh dneh spreha tudi skupina novinarjev dopisnikov mnogih tujih listov. Kaže pa, da dobršen del teh novinarjev ni nič preveč objektivni, ker vabijo ljudi, naj organizirajo posebne prizore, kot n. pr. zapuščenje doma in vasi, kar naj krepi težnje iredentistične propagande. V Eberjih je pred dnevi skupina petih novinarjev že dalj časa zaman prepričevala neko starko, naj vrže na ramena staro košaro, da jo potem slikajo, kako »beži«. Starko so v resnici skoraj prepričali, pa so jo morali vendar prej hitro odkuriti, ker se je bližala skupina razburjenih vaščanov.

Pred dnevi je prav pogosto prihajal v te vasi miljski župan kominformist Pacco, ki je prav tako silil ljudi, naj hitro zapustijo svoje domove. Ker pa ti »odhodci« niso dosegli zaželene množičnosti, kakor je Pacco naivno pričakoval, je taisti župan zadnje dni spremenil taktiko in prepričuje vaščane, naj odidejo tisti, ki imajo sorodnike v Trstu, ostali pa naj ostanejo. S tem misli Pacco, da bo lažje uspel pri ljudeh in da bo tudi priključitev neuspeh, ki ga je doživel prej. Toda tudi ta taktična sprememba nič ne zaleže.

Vasi, ki bodo po sporazumu o tržaškem vprašanju končno priključene k Jugoslaviji, so slovenske in ljudje v teh vaseh nestrpno pričakujejo priključitev k domovini.

Dva dni po tržaških ulicah

Ko sem v torek zjutraj prestopil blok v Škofijah, sem opazil na obrazih ljudi zaskrbljenost. Ti so se tu in tam pogovarjali v gručah in ugrabili, kaj bodo predstavniki štirih držav v Londonu sklenili glede tržaškega vprašanja. Nikjer ni bilo opaziti, da bi delavci zapuščali delo, nikjer niti besedice o generalni stavki, s katero so zadnje čase grozili kominformisti. Na novih stanovanjskih blokih pri Domiju in pri Sv. Ani sem opazil prve italijanske zastave, vendarle so bile dokaj redke, proti središču mesta pa je njihovo število vedno bolj naraščalo. Pri Ponterosu sem videl neke mladeniče, ki so jim iz paketov štrlele italijanske zastave in kmalu zatem naletel na znanca, ki mi je pomagal pojasniti nenavaden prizor vandravcev z zastavami: »Tistile so missini, ki delijo zastave po hišah in ljudem pri tem govore, da jih morajo takoj izobesiti, v obratnem primeru pa da jim bo huda predla.« Proti enajsti uri je postajalo po glavnih ulicah še živahneje. Imel sem vtis, da ne gre zgolj za ljudi, ki krožijo po mestu v zvezi z nekimi službenimi posli. Kazalo je, kakor da so tu zaradi tega, ker nekaj pričakujejo in tudi, da se bo ta množica zgrnila v veliko manifestacijo, čim pride tista vest, ki jo vsi pričakujejo, a vendarle še ne poznajo njene točne vsebine. Tako sta potekli še dve naslednji uri, zatem pa so se iznenada po vsem mestu oglasili zvočniki, ki so mestne prebivalce obveščali, da je bil podpisan sporazum o tržaškem vprašanju, in manjše skupine ljudi so se začele polagoma zbirati na Trgu Unità. Tu se je zdaj zbral cvet legašev, missinov in kominformistov. Na občinski hiši so slovesno izvesili italijansko trobojniko. Govorniki niso znali povedati mnogo več kako »Italija prehaja ponovno«, pri tem pa niso pozabili dodati: »Osvobodili bomo tudi vse »Giulijane«, »Istra nas čaka« in podobno. Vsi govori so bili po istem

kopitu, kakor že nekoč, iredentistični po vsebini in obliki. Ceremonije so bile dokaj kratke in pokazalo se je, da njihovi organizatorji prav za prav ne vedo, kaj bi povedali ljudem, ki so se tu ustavili bolj iz radovednosti, kakor iz česa drugega. Fotografirano znanega lista Giornale di Trieste so se nervozno sukali okrog, da bi fotografiranje izvršili v pozici, ki naj bi dala sliko s čim številnejšo množico. To ni lahka stvar, če ljudi ni dovolj, todaj zdaj, ob zgodovinskem dnevu je bilo to potrebno. Bede pa vendarle ni bilo mogoče prikriti. Še istega večera so poročila govorila zgolj o »nekaj tisočih ljudi«, ki so se zbrali na Trgu Unità. No, ko je bilo tu vse končano, se je iz množice izločila skupina kakih dvatisoč ljudi, večinoma dijakov, ki so krenili proti središču mesta. Poleg »Evviva Italia« si tu in tam slišal tudi »abbasso Tito, abbasso scialvi!« Ta skupina pa je kmalu izplahnila in ostale je še nekaj sto dijakov, ki so krenili v gručah dalje in tudi niso vedeli, kaj naj počno. Tako se je končal v Trstu 5. oktober brez generalne stavke in brez napovedanih impozantnih in veličastnih demonstracij in manifestacij. Skvadristi, ki so zvečer še pozno v noč krožili po mestu, so se tu pa tam znesli nad našimi ljudmi le v kaki gostilni, tu in tam zalučali kamen proti izložbi kakega slovenskega trgovca.

Drugega dne je število zastav v središču mesta nekoliko naraslo. Opažali pa so se tudi kaj čudni prizori: po ulicah so stopicale že priletne dame z ogromnimi kokardami. Nekaj podobnega je bilo v Trstu menda tudi leta 1918. Te dame so nosile s seboj psičke s tricoloro okrog vratu.

Povsod po mestu sem srečal tudi Slovence. Oni govorijo največ o statutu, ki zadeva njih same. Takole si pripovedujejo: »Obljube so tu. Mi bomo pazili, da ne izgubimo ničesar, kar nam pripada in ne le to,

Italija bi morala zajamčiti enake pravice tudi Slovcem v Gorici in drugod. Mi bomo prijavi vsako krivico, ki se nam bo zgodila, vsem tistim, ki so nam pripravili statut.«

Ob drugih dogodkih in prilikah je bil Trst podoben osjemu gnezdu, zdaj pa je povsod nenavadno mirno. Morda čakajo missini na prihod italijanske vojske in mislijo, da se bodo šele takrat lahko znašli nad našimi ljudmi, ki že desetletja žive v režimu, ki jim ne zagotavlja nikakršne osebne varnosti? Prav to je tisto, kar je Slovence do zdaj najbolj prizadelo.

Nam se zdi, da vendarle ne pojde vse tako lahko. Težko si je zamisliti, kako se bodo nasproti Slovcem obnašali ljudje, ki jih je italijanska šovinistična propaganda popolnoma zastupila.

Trudil sem se, da bi odkril kaj posebno zanimivega. Nič. Delo in promet tečeta mirno dalje. Ko sem se vračal na blok v Škofijah, sem opazil dva italijanska mladeniča, ki sta čakala nekoga iz jugoslovanske cone STO. Teh pa ni bilo. Ko sta zagledala staro ženo z dekletom, ki sta se približevala anglo-amerškemu bloku, sta vzkliknili: »Evo jih, prihajajo k nam, da se civilizirajo!« Molčal sem. Kdo bi se prepiral z ljudmi, ki jih je šovinizem pripravil ob vso razsodnost? Res je, mnogo prehitro pozabljajo nekateri naši sosedje, kaj so oni vse počenjali pred nedavnimi leti, pozabljajo tudi, da tistega početja ne bo mogoč nihče izbrisati iz zgodovine. Tudi v bodoče bomo sodili zgolj po dejanjih! A. Z.

SESTANEK RAZMEJITVENE KOMISIJE

Danes 8. oktobra bo na ozemlju cone A sestanek komisij jugoslovanske in zavezniške vojaške uprave za popravke demarkacijske črte.

14., 15., 16. in 17. oktobra 1954 bomo gle-

dali v Kopru film **V VRTINCU**

Predprodaja vstopnic od nedelje 10. t. m.

pri blagajni kina »S o č a«

Besedilo členov 1-20 priloge VIII mirovne pogodbe z Italijo

Inštrument o tržaški prosti luki

Člen 1

1. V cilju, da se zagotovi mednarodni trgovini, kakor tudi Jugoslaviji, Italiji ter državam Srednje Evrope uporaba tržaškega pristanišča in tranzitnih olajšav, pod enakimi pogoji in po običajih, ki so v veljavi v drugih prostih lukah v svetu:

a) bo na Svobodnem tržaškem ozemlju vzpostavljena carine prosta luka, katere meje so določene v členu 3 tega Instrumenta, odnosno bodo potegnjene ustrezno omejenim določbam;

b) bo blago, ki gre skozi tržaško luko, uživalo carinsko prostost pod pogoji, ki so predvideni v členu 16 tega Instrumenta.

2. Bo mednarodni režim tržaške proste luke odrejen po določbah tega Instrumenta.

Člen 2

1. Prosta luka bo oblikovana kot državna ustanova Svobodnega ozemlja in bo upravljana kot taka. Imela bo vse značilnosti pravne osebe in bo poslovala po določbah tega Instrumenta.

2. Vsa italijanska državna in pol-drjavna imovina v mejah proste luke, ki bo, po določbah te pogodbe prišla v last Svobodnega ozemlja, bo pripadla brezplačno prosti luki.

Člen 3

1. Področje proste luke bo obsegalo prostor in naprave prostih con tržaške luke v njihovih mejah iz leta 1939.

2. Vzpostavljane posebnih con v prosti luki, ki bi bile pod izključno oblastjo katerekoli države, je v nasprotju s statutom Svobodnega ozemlja in proste luke.

3. Toda — da bi se zadovoljilo posebnim potrebam jugoslovanske in italijanske plovbe na Jadranskem morju, more ravnatelj proste luke, na zahtevo jugoslovanske ali italijanske vlade toda na temelju soglasnega mnenja mednarodne komisije, predvidene v členu 21, rezervirati trgovskim ladjam, ki plovo pod zastavo ene od teh držav, izključno uporabo nekaterih dokov v določenih delih področja proste luke.

4. Če se pokaže potreba, da se poveča področje proste luke, se bo to povečanje moglo izvršiti na predlog ravnatelja proste luke z odlokom vladnega sveta, toda soglasno z ljudsko skupščino.

Člen 4

V kolikor ne bi ta Instrument odredil drugače, veljajo zakoni in uredbe, ki veljajo na Svobodnem ozemlju, tudi za osebe in imovino v mejah proste luke, in oblasti, ki so kompetentne za njihovo izvajanje na Svobodnem ozemlju, bodo vršile svoje funkcije v omenjenih mejah.

Člen 5

1. Trgovske ladje in blago vseh dežel bodo imeli neomejen pristop v prosto luko, da bi mogle tovoriti in raztovoriti blago, kakor tudi glede tranzitnega blaga, tako tudi glede blaga, ki se uvozi na Svobodno ozemlje ali se iz njega izvozi.

2. Ob uvozu tega blaga ali njegovega izvoza ali tranzita skozi prosto luko, oblasti Svobodnega ozemlja ne bodo pobirale nobene carine niti pristojbine, razen onih, ki se plačajo za storjene usluge.

3. Toda, za blago, ki se uvozi skozi prosto luko za potrošnje na Svobodnem ozemlju ali ki se izvozi iz tega ozemlja skozi prosto luko, bodo veljali ustrezni zakoni in odredbe v veljavi na Svobodnem ozemlju.

Člen 6

Vskladiščenje blaga, njen pregled, sortiranje, pakiranje in prepakiranje ter druga podobna opravila, ki so se vršila na običajen način v prostih conah tržaške luke, bodo dopuščene v prosti luki po sološnih pravilih, ki jih bo izdal ravnatelj proste luke.

Člen 7

1. Ravnatelj proste luke bo mogel prav tako dovoliti predelavo blaga v prosti luki.

2. Druga industrijska dejavnost v mejah proste luke bo dovoljena tistim podjetjem, ki so obstajala v prostih conah tržaške luke, preden je stopil v veljavo ta Instrument. Na predlog ravnatelja proste luke bo vladni svet mogel dovoliti otvoritev novih industrijskih podjetij v mejah proste luke.

Člen 8

Nadzorovanje od strani oblasti Svobodnega ozemlja bo v prosti luki dovoljeno le, v kolikor bo potrebno za izvajanje carinskih in drugih odredb Svobodnega ozemlja za pobiranje tihotapstva.

Člen 9

1. Oblasti Svobodnega ozemlja bodo pooblašene, da odredijo in pobirajo pristajške takse v prosti luki.

2. Ravnatelj proste luke bo predpisal višino teh pristojbin za uporabo naprav in uslug v prosti luki. Te pristojbine bodo umirjene in bodo ustrezale stroškom izkoriščanja, uprave, vzdrževanja in razvoja proste luke.

Člen 10

Ob odrejanju in pobiranju pristajških taks in ostalih pristojbin v prosti luki, ki so predvidene v gornjem členu 9, kakor tudi ob priliki uporabe uslug in naprav proste luke, se ne bo smela vršiti nikakršna diskriminacija proti narodnosti ladij, lastništvu blaga ali iz kakršnih koli drugih razlogov.

Člen 11

Vstop vseh oseb na področje proste luke in izhod iz nje bo urejen

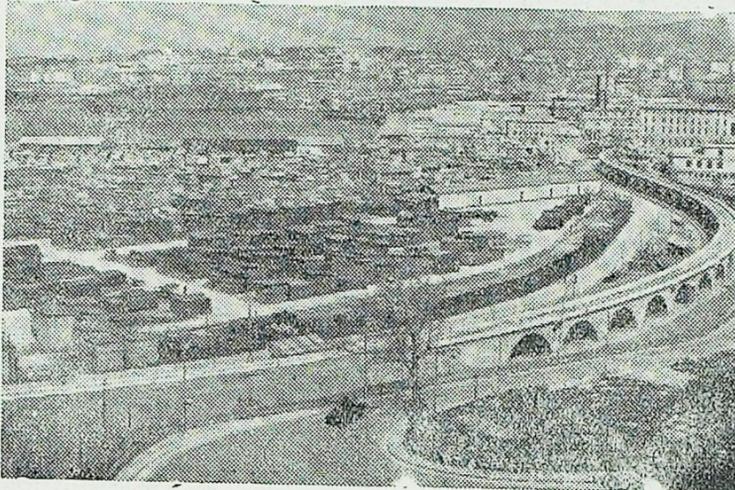
po predpisih, ki jih bodo sprejele oblasti Svobodnega ozemlja. Toda ti predpisi bodo taki, da ne bodo po nepotrebnem ovirali vstopa v prosto luko ali izhoda iz nje oseb, ne glede na njihovo državljanstvo, ki imajo dovoljen opravek na področju proste luke.

Člen 12

Odredbe in ukazi v veljavi v prosti luki, kakor tudi tarife postavk, ki se v njej plačujejo, morajo biti objavljene.

Člen 13

Obalna plovba in obalni promet v mejah Svobodnega ozemlja bodo urejeni po predpisih, ki jih bodo

Del tržaške luke

sprejele oblasti Svobodnega ozemlja, s čimer se smatra, da odredbe tega Instrumenta nikakor ne omejujejo teh oblasti v tem pogledu.

Člen 14

Oblasti Svobodnega ozemlja bodo v mejah proste luke podvzele glede ladij in tovorov potrebne ukrepe za zaščito zdravja kakor tudi mere za preprečevanje živinskih in rastlinskih bolezni.

Člen 15

Oblasti Svobodnega ozemlja bodo dolžne oskrbovati prosto luko z vodo, plinom, električno lučjo in energijo, s komunikacijami, kanalizacijo in drugimi javnimi uslugami, kakor tudi da v njej zagotovijo policijsko službo in zaščito proti požarom.

Člen 16

1. Blagu, ki se prevozi po železnici med prosto luko in državami, ki se je poslužujejo, bo zajamčena svoboda tranzita po običajnih mednarodnih konvencijah od strani Svobodnega ozemlja in držav, po katerih se blago prevaža brez vsakršne diskriminacije in brez vsakršne carine, kakor tudi brez vsakršnih pristojbin, razen tistih, ki se plačujejo za storjene usluge.

2. Svobodno ozemlje in države, ki prevzemajo obveznosti po tem Instrumentu in po katerih se v kakršnikoli smeri vrši tranzitni promet, o katerem je tu govora, bodo storile vse, kar se tiče blagovnega prometa proti prosti luki ali iz nje, te države ne bodo podvzele nikakršnega diskriminacijskega ukrepa, odnosno tarif, uslug in carinskih, zdravstvenih, policijskih in drugih predpisov.

3. Države, ki prevzamejo obveznosti po tem Instrumentu, ne bodo podvzele nikakih ukrepov glede pravilnikov in tarif, ki bi umetno odvrčale promet od proste luke v korist drugih morskih pristanišč. Ukrepi, ki bi jih vlada Jugoslavije podvzela v korist prometa proti lukam južno Jugoslavije, se ne bodo smatrali za ukrepe, ki imajo za cilj, da umetno odvrčajo promet.

Člen 17

Svobodno ozemlje in države, ki

Člen 18

1. Prosto luko bo upravljala ravnatelj proste luke, ki bo njen predstavnik kot pravne osebe. Vladni svet bo predložil guvernerju seznam kvalificiranih kandidatov za mesto ravnatelja proste luke. Guverner bo postavil ravnatelja, izbravši ga med kandidati, ki so mu bili predloženi, toda po posvetovanju z vladnim svetom. V primeru nesoglasja bo vprašanje predloženo Varnostnemu svetu. Guverner bo mogel pravtako odpustiti ravnatelja na predlog mednarodne komisije ali vladnega sveta.

2. Ravnatelj ne more biti niti jugoslovanski niti ital. državljan.

3. Vse druge uradnike proste luke bo imenoval ravnatelj. Pri vseh imenovanih uradnikih bodo imeli prednost državljani Svobodnega ozemlja.

Člen 19

Z rezervo določb tega Instrumenta, bo ravnatelj proste luke podvzel vse upravičene in potrebne ukrepe za upravo, izkoriščanje, ohranitev in razvoj proste luke tako, da bo poslovala na zadovoljiv način in da bo sposobna za hitro obvladanje celotnega prometa. Ravnatelj bo zlasti odgovoren za izvršitev pristanišnih dej kakršnekoli narave v prosti luki, upravljal bo izkoriščanje pristaniških naprav in drugih pristaniških objektov, predpisoval bo po zakonih Svobodnega ozemlja delovne pogoje v prosti luki in vršil prav tako nadzor nad izvrševanjem, v prosti luki, ukazov in odredb oblasti Svobodnega ozemlja, odnosno plovbe.

Člen 20

1. Ravnatelj proste luke bo izdal uredbe in pravilnike, ki jih bo smatral za potrebne pri izvrševanju funkcij iz gornjega člena.

2. Pripravi bo avtonomen proračun proste luke; ta proračun bo odobren in izvajan po zakonih, ki jih bo sprejela ljudska skupščina Svobodnega ozemlja.

3. Ravnatelj proste luke bo predložil guvernerju in vladnemu svetu Svobodnega ozemlja letno poročilo o poslovanju proste luke. Predpis tega poročila se bo poslal mednarodni komisiji.

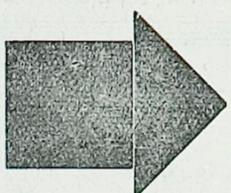
Kmetijska zadruga**Črni kal**

ČESTITA K PRIKLJUČITVI KOPRSKEGA
IN BUJSKEGA OKRAJA K JUGOSLAVIJI
Z ŽELJO, DA BI IMELI ČIM VEČJE
USPEHE PRI NADALJNI GRADITVI
SOCIALIZMA.

ŽIVELA JUGOSLAVIJA NA ČELU Z
TOVARIŠEM TITOM!

„EX AMPELEA“

TOVARNA SARDIN - IZOLA

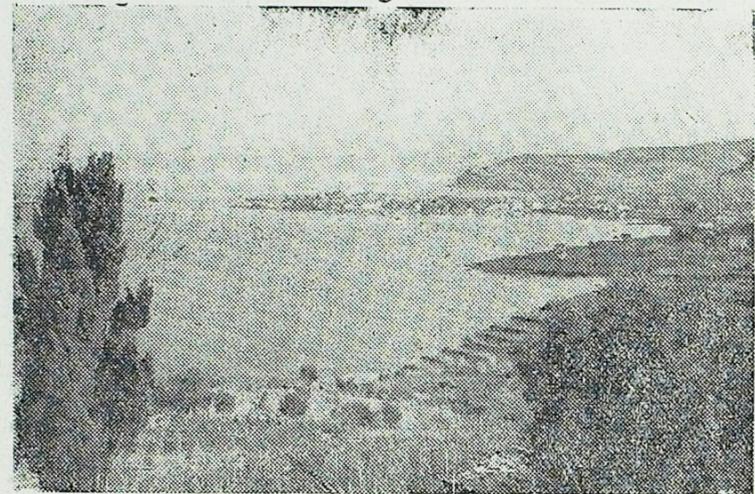
čestita vsem delovnim kolektivom in vsemu
ljudstvu ob priključitvi k materi domovini
Naj živi bratstvo in enotnost naših narodov!

Vloga turizma v koprskem okraju

Naš okraj ima poleg pogojev za razvoj ribištva in kmetijstva ter s tem v zvezi predelovalno industrijo, gotovo toliko naravnih lepote in bogastva, da se turizem lahko uspešno razvije. Morda je od vseh panog gospodarstva prav turizem tista, ki bi donasala prebivalstvu in državi visoke dohodke. Vendar smo dosedaj turizmu ter z njim v zvezi predvsem gostinstvu in prometu posvečali premalo pozornosti, dajali pa smo jim v primeru z ostalimi vejami gospodarstva na razpolago le nizka finančna sredstva. Pri nas imamo poleg tega še objektivne težave, ki prav tako ovi-

zato ta teren za nas popolnoma nov. Seveda je imel takrat Portorož z okolico zelo dobro urejeno gostinsko in prometno mrežo. Saj je imel Portorož dnevno avlionsko zvezo, štirikrat dnevno ladijsko in vsaki dve uri avtobus. Trst je bil izhodiščna točka, ki je imela najboljše zveze z istrskimi kopaljšči. Poleg tega je imel Portorož svojo kopaljško-zdraviliško direkcijo, ki je imela na razpolago znatna sredstva za propagando, vsakovrstne tuzmirje, koncerte itd. Vsa okolica je občutila ugodne posledice turističnega prometa.

Pred nas se danes postavljajo

Slovenska istrska obala je primirna za taborjenje

rajo uspešen razvoj turizma. Več kot polovico gostinskih objektov, ki so služili v turistične namene, še danes niso sproščeni zaradi posebnega položaja našega okraja.

Naša država je spoznala, da je prav turizem tista gospodarska panoga, ki mora v izravnani plačilnih bilanc v naši zunanji trgovini odigrati važno vlogo. Dosedanja vloga turizma je bila še precej omejena in vse kaže, da se bo turizem v kratkem času popolnoma sprostil. Poleg domačega turizma, ki mora še vnaprej odigravati svojo dose-danjo vlogo, čeprav morda ne na vseh tistih področjih kot do sedaj, pa je za državo važen razvoj inozemskega turizma. Ta nam prinaša dragocene devize, ki pomenijo za državo najugodnejši nakup. Če računamo, da nam inozemec plača kot penzijsko ceno vsaj din. 750.— na dan, potem moramo vedeti, da smo dali materiala predvsem z hrani kvečjemu za din 350.—, ostalo pa je plačal za delo, sobo, pranje perila pa tudi morje, sonce in zrak.

Pred nas se postavlja po predlogu zveznega plana za razvoj turizma v najkrajšem času doseči predvojno število nočnin v inozemskemu turizmu. To pa ni majhna naloga, če pomislimo, da je bilo inozemskih nočnin v letu 1938 v stari Jugoslaviji z novo osvobojenimi kraji skupno nad 2.150.000, medtem ko smo jih dosegli v letu 1953 komaj 774.000, letos pa bomo verjetno prekoračili 1.000.000. V letu 1955 pa bi morali letošnje število inozemskih nočnih prekorajiti za 100%. To je ogromna naloga, ki jo bomo le težko dosegli, če ne bomo zboljšali prometnih zvez, povečali gostinske kapacitete in če ne bomo v turizmu nastavili primeren strokovni kader.

Če pogledamo naš okraj v luči statistike izpred vojne v letu 1937, ko je bila ena najboljših sezon, potem vidimo, da nas čakajo velike naloge. Naš okraj je bil v tistih letih vezan skupaj s področjem Brioni in Lošinj mali v takozvani »Consiglio Provinciale delle Corporazioni — Pola«. Celotna kapaciteta ležišč tega področja je znašala 5.500, od tega je odpadlo na Portorož z najbližjo okolico 3.000 postelj. Nočitev na celotnem področju je bilo takrat 320.000, od tega inozemcev 169.000, ostalo pa so bili italijanski državljani. Na naše področje je odpadlo skoraj 90.000 nočnin inozemcev, medtem ko jih sedaj dosegamo nekaj nad 30.000. Glavni inozemski gostje so bili po kratni statistiki Madžari, Avstrijci in Čehi. Zapadna Evropa je prispevala le malo letoviščarjev in je

prostor, ki je predvsem v inozemstvu že zelo popularen in se ga poslužuje na stotisoče ljudi.

Mi smo imeli v letošnjem letu v gostih najodličnejše poznavalce turizma in gostinstva tako iz Švice, Nemčije, Holandije, kot tudi zastopnike FAO. Vsi so si edini, da imamo edinstvene pogoje za razvoj turistične gospodarske panoge. Seveda pa je treba vložiti v to panogo tudi razmeroma visoka finančna sredstva, da lahko narediš zadostno propagando, urediš promet, gostinstvo, parke, muzeje, motorne čolne itd. Brez dvoma pa bi se investicije v narodnemu dohodku v teku let pozitivno odražale. Da pa bomo lahko govorili o turizmu in gostinstvu, kot govorijo Švicarji o svoji »Turistično-gostinski industriji«, potem moramo zato zasesti najmanj vse tiste pozicije od Ankarana, preko Kopra, Izole, Strunjana, Piese, Pirana do Portoroža, ki jih je ta gospodarska dejavnost nekaj že dosegala. Vsako odtujevanje kateregakoli objekta, pa naj si bo to hotela, penziona ali plaže, bi pomenilo oškodovanje turističnega fonda in s tem v zvezi tudi narodnega dohodka. Minimalna naloga za nas bi bila postaviti turizem, gostinstvo in promet vsaj na stopnjo leta 1937. S tem bi tudi deloma izpolnili naloge, ki se postavljajo pred nas v merilu notranje in predvsem zunanje trgovine, v okviru Jugoslavije.

Lado Košak

V Obležu gradijo vodovod

Naša vas je bila glede dobre pitne vode zelo na slabem. Vodo smo dobivali pri studencu pod vasjo, kamor se je stekalo polno nesnage iz vasi. Pred dobrim mesecem in pol smo začeli z deli za nov vodovod. Okrajni ljudski odbor nam je za ta dela dodelil 3.800.000 din pomoči. Vodo bomo speljali 1.400 m daleč iz nekega studenca nad vasjo in bo sama tekla v vse hiše. Da smo lahko začeli z deli, so ljudje sami zbrali za 110.000 din lesa. Vsa dela za izkop bomo opravili s prostovoljnimi delom.

Če ne bo kakih nepredvidenih ovir, bodo dela končana spomladi in bo voda tekla v vseh 26 hiš. Pripomniti moramo, da so že pod pokojno Avstrijo začeli z merjenjem za ta vodovod, a so potem vrgli vprašanje graditve v arhiv. Vse priznanje zasluži pripravljalni odbor, ki si prizadeva, da dela dobro potekajo. Ljudje so hvaležni oblasti, da je z razumevanjem podprla njihove težnje. Lepo se zahvaljujejo avtoprevoznemu podjetju iz Cerkna, ki je prvo priskočilo na pomoč za prevoz potrebnega gruča in avtoprevoznemu podjetju iz Idrije.

V.

Pianist Anton Soler na glasbeni šoli v Novi Gorici

Pred dnevi je imel znani argentinski pianist Anton Soler koncert na državni glasbeni šoli v Novi Gorici. Koncert je bil namenjen gojencem in njihovim profesorjem.

Anton Soler se je rodil pred 24 leti v Biljah pri Gorici. Svoj glasbeni študij je pričel v Gorici, nadaljeval in zaključil pa ga je v Buenos Airesu v Argentini, kjer je tudi že nastopal na samostojnih koncertih po raznih večjih mestih. V Jugoslavijo ga je letos povabila Komisija za kulturne veze z inozemstvom. V oktobru in novembru bo koncertiral v Ljubljani, v Zagrebu, v Beogradu in drugih naših mestih.

Nedolgo od tega je priredil koncert v Novi Gorici. Na sporedu so bile zahtevne skladbe iz svetovne klavirske literature. Presenetil in navdušil je predvsem s svojo izredno tehniko. Občinstvo, ki se je polnoštevilno udeležilo koncerta, ga je nagradilo s prisrčnim in dolgotrajnim aplavzom.

Na glasbeni šoli je predstavljal gojencem dela Bacha, Mozarta, Chopina in Rachmaninova. Lahko si mislimo, s kakšnim zanimanjem so ga gojenci poslušali. Med njimi je vzbudil prisrčen val navdušenja in

v zahvalo za umetniški užitek so ga po sleherni izvedbi nagradili z dolgotrajnim aplavzom.

Glasbena šola začenja v svojih začasnih prostorih v Solkanu svoje tretje šolsko leto. Tudi letos se je mladina odzvala v lepem številu. Med gojenci je velik odstotek glasbeno nadarjenih in ti so večinoma še zelo mladi — lepo upanje za bodoče vrste našega koncertnega in učnega glasbenega kadra.

Logorovali smo v Novi Gorici

V Novi Gorici je logorovalo 275 mladincev, ki so poslušali predavanja o načinu življenja v JLA. V enem tednu so se seznanili z delom in življenjem, kakršnega mora poznati vsak državljan, ko vstopi v JLA. Podčrtati moram, da smo z zanimanjem sledili razlaganju predavateljev in smo se veliko naučili. Gotovo bo vsak oče zadovoljen, ko bo videl, da tudi njegov sin hodi po njegovih stopinjah. Tradicije naše NOB bomo nadaljevali, ko bomo kot aktivni pripravniki vstopili v JLA.

R. M.

Anton Boneti v spomin

V Sežani so 12. septembra pokopali moža, ki je šel skozi življenje v neprekinjeni borbi za delavsko stvar, ji dal svoje najboljše moči in doživel tragičen zlom ob uri, ki je potrjevala njegovo prepričanje.

Anton Boneta je bil kamnosek. V zgodnji mladosti si je zbral pot razredno zavednega delavca in pogumno sprejel nase vse posledice, ki so bile trd delež vsakega proletarca v dobi zgodnjega socializma. Bil je heretik v kapitalistični družbi, narodni izdajalec, prevratnik, nevaren človeškemu in državnemu redu. Ni zadoščal kapitalistični zakon, ki naj kroti izkoreninjence, pridružil se je moralni teror nemoralne družbe, ki se je bala mladega delavca in njegove besede. Onemogočiti ga je hotela med ljudstvom s klevetami, da je socializem samo težnja lenuha po lahkem življenju brez dela in da je izprijenec in razvrtnik, izmeček vsak, ki uči razredni boj. Ni jih motilo, lažnikov, da je živel Boneta od dela svojih rok, trezno in urejeno kakor nihče od njih samih, njegovih razrednih nasprotnikov.

Niso uspeli. Bonete ni nihče ustrašoval in nihče upognil. Samo najmočnejši med delavci, vajeni najtršega življenja, so mogli klestati kamen za novo družbeno zgradbo. Če proletariat ne bi imel takih kamnarjev, ne bi nikdar izbojeval zmage. Ko je pred prvo svetovno vojno žilavi politični vzgojitelj Henrik Tuma obrnil buržoaziji hrbet in prešel v delavske vrste, je našel v njih tudi Boneto, ki je bil med pionirji delavskega gibanja na Krasu. Naglo rast delavske misli v Slovenskem Pri morju je tedaj ustavilo imperialistično klanje.

Politično nezanesljiv je Boneta prišel kot vojak na soško bojišče. Ni ga bila volja umreti za koristi imperialističnih klavcev, organiziral je med vojnimi tovariši skupino, ki se je pripravila na pobeg. Bili so izdani. Uklenjeni so čakali na ustrelitev. Pomoči se je Boneta, mož velike volje, rešil vezi, preplaval Sočo in prišel v ujetništvo. V Italiji si je uridobil temeljito znanje italijanskega jezika, obenem pa tudi vpogled v literaturo delavskega gibanja.

Ob koncu vojne se je vrnil v Sežano, široko razgledan in prepričan, da je blizu čas odrešenja, saj je v množicah vrelo. Sosprijel se je z okupatorjem, z italijansko vojaško-policijsko upravo in sredi fašističnega terorja sodeloval pri osvanjanju prve komunistične celice v Sežani. Med člani celice so bili še nekateri odločni možje, pred vsem stari borec Anton Čebulec, železničar, Anton Hreščak, čevljar, nadarjen politični in kulturni delavec, in neustrašeni Ferdo Gulič, mizar. Teško je reči, kdo izmed njih je bil požrtvovalnejši. Fašizem jim ni prizanašal. Čebulec je vrgel v malarični predel Italije, kjer je prežgodaj umrl, za Hreščaka je imel Dachau, odkoder se ni več vrnil, Gulič je moral začasno iskati kruha v Ameriki. Druga svetovna vojna ga je, priletnega, našla spet v domovini, kjer je v tveganem ilegalnem delu izpričal svojo neomajno zvestobo idealom delavskega razreda.

Fašizmu je uspelo, da je pri prihodu na oblast raztrgal mrežo KPI, ki pa je pod Gramscijevim vodstvom spet zaživela. Boneta je bil spet na svojem borbenem mestu, toda OVRA, tajna fašistična policija, je zasledila njegovo ilegalno dejavnost v komunistični partiji. Obsojen je bil na internacijo, pričelo se je trpljenje, ki je izpodkopavalo njegovo zdravje. Osem let življenja v internaciji je imelo usodne posledice. Boneta je pričakal zmago nad fašizmom, a prispel je po osvoboditvi kot član prekomorske brigade v Trst, v vojaško bolnico hrom, mrtvouden. Vzlic vsemu je upal, da bo okreval, zanašal se je na svojo žilavo naravo; devet let se je boril s težko boleznijo.

Novo življenje je plalo okrog nje, posebno po dokončnem osvobojenju Slovenskega Primorja v septembru 1. 1947. Boneta je ves gorel, da bi mogel delati v javnosti, s svojimi izkušnjami, s svojo sposobnostjo, z revolucionarno strastjo, ki ga je vodila vse življenje. A bil

je priklenjen na dom, jetnik. Z ostrim pogledom je zasledoval razvoj, kritično presojal uspehe in neuspehe, s strastjo iz mladih let bi rad dajal dogodkom smer na tleh, kjer se je boril v nevarnih časih. Še bi rad vplival na razvoj javnega življenja, ki nima postanka, a je bilo vse le nedosegljivo hrepenenje. Neizprosna borba ga je izločila. Bila je to odločitev brez priziva, naj se ji je še tako upirala njegova borbena narava.

V Boneti je še kipeła volja za delo v javnosti, njegova odločnost je bila še vedno taka kakor v najboljših letih, njegov pogled jaseen, bister, toda njegove telesne moči strte, njegova sadnja leta življenja v resnici le še senca življenja. V tem je bila največja tragika delavskega bojevnika. V mučnih letih počasnega umiranja ga je tolažila zavest, da ni delal zaman, da je njegova žrtev poplačana z zmago velike stvari, ki je bila vredna žrtvovanja.

Zdaj počivaš, neupogljivi kamnar, zdaj je tvoje srce mirno, po-tešeno za vselej. Pred tabo so šli mnogi k pokojju, ki so se borili za lepši svet ramo ob ramo s teboj. Kdor te je še preživel, misli na te, na tvoj izredni značaj, na vse, kar te je odlikovalo na mesečni poti skozi proletarsko življenje.

Pozdravljen, prijatelj kamnar, ki si z veliko vero in trpljenjem kle-sal svoje ime v zgodovino socialistične misli na Krasu!

Jože Pahor

Predaja prapora gasilskemu društvu v Dekanih na nedeljskem gasilskem festivalu v Kopru

Sv. Anton

Za Teden otroka je pripravljali odbor sestavljen načrt, ki obsega med drugim, da bo praktični tečaj za pripravljanje in shranjevanje sadnih sokov. Tečaj bo vodila učiteljica Ogrinova. Člani odbora bodo obiskali sirote padlih borcev in nekaj družin slabo oskrbovanih otrok. Pregledali bodo stanje takih družin in dali potrebne nasvete. Poleg tega bosta dve predavanji in en izlet. Na roditeljskih sestankih bomo skušali še bolj zblížati šolo in dom. Tudi v bodoče bomo posvetili vsi pozornost otrokom in mladini.

T. V.

Divača

za ublažitve stanovanjske krize

Po dolgem čakanju je tudi Divača dobila del prispevkov od republiških dotacij za ureditev stanovanj. Odgovorni za stanovanjska vprašanja so prejeli okrog tri milijone dinarjev. Do sedaj so uredili dve stanovanji iz nekdanjih skladišnih prostorov. Občina pa ima namen zgraditi še pet stanovanj iz zapuščenih vojaških barak. Za te pa je še vprašanje lastnine in ureditev lastninskih pravic.

Z ustanovitvijo remontnega podjetja se komunalne gradnje v zvezi s stanovanji še dobro izboljšujejo. Remontno podjetje je bilo ustanovljeno šele v juniju letos, pa je pokazalo že precejšnje uspehe. Če bo deležno razumevanja prebivalcev, organizacij in višjih organov oblasti, se bo v Divači marsikaj izboljšalo.

Kraševac

ISTRA V LITERARNEM DELU IVANA CANKARJA

Morda se bo kateremu izmed bralcev gornji naslov zdel malo nepravilen, češ: Dokler imamo take ljudi, se nam ni bati, da bi to čudovito deželo izgubili.

V svojih istrskih črticah mladi Cankar ni načeljal socialne problematike istrskega človeka. Gledal je nanj bolj z vidika takratnih narodnostnih bojov, ki so divjali med domačim prebivalstvom in vedno bolj vsiljivim tujcem, ki se je hotel vsidrati v Istri in izpodrinuti domačina. Znal pa je pisatelj — kakor to kaže črtica »V kupeju« — odkrivati tudi tihе bolečine našega istrskega človeka, kako jih prenaša s tiho vdanostjo, ne da bi potožil drugim, tujim ljudem. Pokazal je, kako junaško značaj prenašati osebne bolesti, ki jih s silo zadržujejo, a ki jih notranje glojejo in grizejo, da morajo nazadnje le izbruhniti v izpoved.

Poslednji odmev na Cankarjevo bivanje v Istri je groteskna črtica »Istrski osek«, v kateri je pisatelj pokazal veliko animističnega sočutja, saj v njej v maupasantovskih barvah riše človeško zlobo v razmerju do živali, ki ni kriva svoje neobčutljivosti. Potočeni istrski osek zbeži v hrabe, od koder se v polnočnih urah oglašajo divjim tuljenjem, ki je obtožba človeške neusmiljenosti.

Sele ob drugem obisku v mestu se je kot dvaindvajsetleten, razumen fant ovedel tudi problemov te istrske zemlje, ki je trpela pod tujčino — srečanje s morjem. V tej petosolski črtici se izraža ves tisti zanos in vznichenje, ki se vzbudi v vsakem »cejskem« človeku, kadar prvič ugleda morje, ta neizmeren, valujoči element brez konca in kraja. Res je ta prvi Cankarjev opis morja še poln reminiscenc na branje iz klasičnih pisateljev Homerja in Vergilja — črtica je na koncu opremljena celo s pesnjico o stočkah Pozejdomu, spjesnjeno v stroklasični kitici. V zavesti se pisatelju ob pogledu na morje neprestano spovarčajo vzporednice in primere iz starih grških in latinskih piscev, toda sredi med tem objavljam spominov na klasične opise morja se nenadoma zave realnosti, ki ga obdaja, in tako sledi vznosen liričen slavospev večerne zatonu sonca, ki je s svojimi lepotami moral omamiti njegovo tako rahločutno, pesniško prefinjeno dušo. Prvič so zatrepale tanke strune Cankarjeve lirčne nastrojnice, kakor komaj zaznavna slutnja impresivnih razpredenih opisov iz njegovih kasnejših del. Ze takrat se je razmahnilo njegovo sanjsko bistvo, o katerem je s tako zagrenjenostjo, samoironijo in resignacijo — spominu na bivanje v Pulju — pisal v začetnih poglavjih uvodnega oseja »Jubileje« v zbirki »Krpavna kobila«.

Njegova mlada duša takrat še ni hotela videti okoli sebe trde deniči nad tri mesece v Pulju. To drugo njegovo bivanje je bilo še posebej važno in plodno za njegovo literarno dejavnost, saj je v tem času tam napisal lepo število pesmi — med drugim tudi melanholično-sanjarsko nastrojeno in občutno pesem »Zašumeje se zeleno morje...« —, literarne črtice in feljtone za ljubljanska časnik »Slovenski Narod« in »Slovenec« za mladinski reviji »Vrtca« in »Angelček«, zlasti pa prvo slovensko moderno dramo »Jakob Ruda«. To

je bil čas, ko je cvetela njegova ljubezen do Anice Lušinove, kateri je iz Pulja pisal dolgo, bolj filozofska kakor ljubezenska pisma, polna finih opažanj tudi iz Istre, in ki so še danes nadse zanimivo branje.

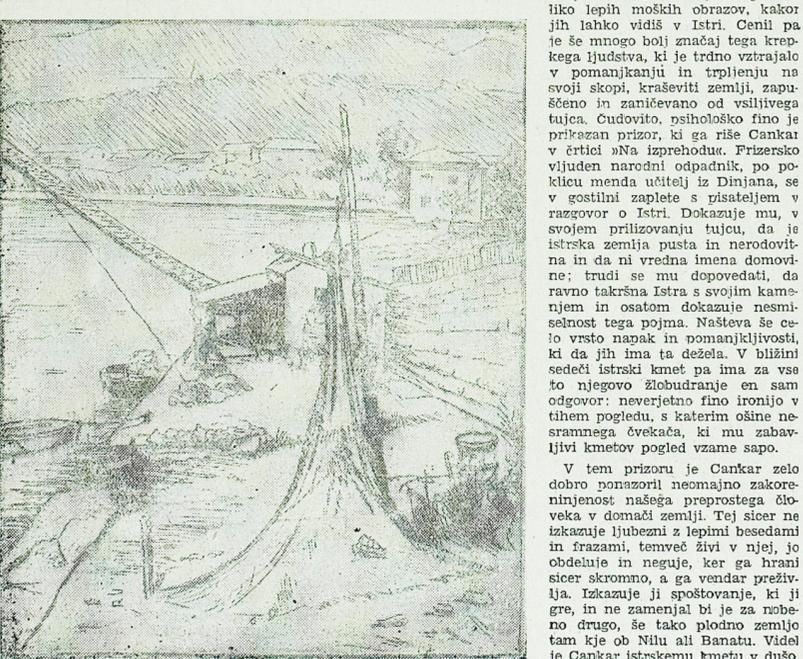
Močne in neposredne vtise, ki jih je nanj napravila istrska zemlja, je je bil Cankar jako zgodaj literarno oblikovati. Ze njegova prva tiskana proza, črtica »Moji prvi pogledi na morje« (1893), je posvečena neizbrisnemu doživljenju v Istri — srečanje s morjem. V tej petosolski črtici se izraža ves tisti zanos in vznichenje, ki se vzbudi v vsakem »cejskem« človeku, kadar prvič ugleda morje, ta neizmeren, valujoči element brez konca in kraja. Res je ta prvi Cankarjev opis morja še poln reminiscenc na branje iz klasičnih pisateljev Homerja in Vergilja — črtica je na koncu opremljena celo s pesnjico o stočkah Pozejdomu, spjesnjeno v stroklasični kitici. V zavesti se pisatelju ob pogledu na morje neprestano spovarčajo vzporednice in primere iz starih grških in latinskih piscev, toda sredi med tem objavljam spominov na klasične opise morja se nenadoma zave realnosti, ki ga obdaja, in tako sledi vznosen liričen slavospev večerne zatonu sonca, ki je s svojimi lepotami moral omamiti njegovo tako rahločutno, pesniško prefinjeno dušo. Prvič so zatrepale tanke strune Cankarjeve lirčne nastrojnice, kakor komaj zaznavna slutnja impresivnih razpredenih opisov iz njegovih kasnejših del. Ze takrat se je razmahnilo njegovo sanjsko bistvo, o katerem je s tako zagrenjenostjo, samoironijo in resignacijo — spominu na bivanje v Pulju — pisal v začetnih poglavjih uvodnega oseja »Jubileje« v zbirki »Krpavna kobila«.

Njegova mlada duša takrat še ni hotela videti okoli sebe trde deniči nad tri mesece v Pulju. To drugo njegovo bivanje je bilo še posebej važno in plodno za njegovo literarno dejavnost, saj je v tem času tam napisal lepo število pesmi — med drugim tudi melanholično-sanjarsko nastrojeno in občutno pesem »Zašumeje se zeleno morje...« —, literarne črtice in feljtone za ljubljanska časnik »Slovenski Narod« in »Slovenec« za mladinski reviji »Vrtca« in »Angelček«, zlasti pa prvo slovensko moderno dramo »Jakob Ruda«. To

je bil čas, ko je cvetela njegova ljubezen do Anice Lušinove, kateri je iz Pulja pisal dolgo, bolj filozofska kakor ljubezenska pisma, polna finih opažanj tudi iz Istre, in ki so še danes nadse zanimivo branje.

Močne in neposredne vtise, ki jih je nanj napravila istrska zemlja, je je bil Cankar jako zgodaj literarno oblikovati. Ze njegova prva tiskana proza, črtica »Moji prvi pogledi na morje« (1893), je posvečena neizbrisnemu doživljenju v Istri — srečanje s morjem. V tej petosolski črtici se izraža ves tisti zanos in vznichenje, ki se vzbudi v vsakem »cejskem« človeku, kadar prvič ugleda morje, ta neizmeren, valujoči element brez konca in kraja. Res je ta prvi Cankarjev opis morja še poln reminiscenc na branje iz klasičnih pisateljev Homerja in Vergilja — črtica je na koncu opremljena celo s pesnjico o stočkah Pozejdomu, spjesnjeno v stroklasični kitici. V zavesti se pisatelju ob pogledu na morje neprestano spovarčajo vzporednice in primere iz starih grških in latinskih piscev, toda sredi med tem objavljam spominov na klasične opise morja se nenadoma zave realnosti, ki ga obdaja, in tako sledi vznosen liričen slavospev večerne zatonu sonca, ki je s svojimi lepotami moral omamiti njegovo tako rahločutno, pesniško prefinjeno dušo. Prvič so zatrepale tanke strune Cankarjeve lirčne nastrojnice, kakor komaj zaznavna slutnja impresivnih razpredenih opisov iz njegovih kasnejših del. Ze takrat se je razmahnilo njegovo sanjsko bistvo, o katerem je s tako zagrenjenostjo, samoironijo in resignacijo — spominu na bivanje v Pulju — pisal v začetnih poglavjih uvodnega oseja »Jubileje« v zbirki »Krpavna kobila«.

Znana sta vsaj dva Cankarjeva daljša obiska v Pulju: poleti 1892, ko je v času velikih šolskih počitnic kot četročleec-realec prvič učil radiostijaške svobode ob obali Jadranskega morja, potem pa poleti in jeseni 1898, ko je pred svojim drugim odhodom na Dunaj preživel kot dvaindvajsetleten mladenci nad tri mesece v Pulju. To drugo njegovo bivanje je bilo še posebej važno in plodno za njegovo literarno dejavnost, saj je v tem času tam napisal lepo število pesmi — med drugim tudi melanholično-sanjarsko nastrojeno in občutno pesem »Zašumeje se zeleno morje...« —, literarne črtice in feljtone za ljubljanska časnik »Slovenski Narod« in »Slovenec« za mladinski reviji »Vrtca« in »Angelček«, zlasti pa prvo slovensko moderno dramo »Jakob Ruda«. To

Tina Stogrovc: Ribiški motiv

je bil čas, ko je cvetela njegova ljubezen do Anice Lušinove, kateri je iz Pulja pisal dolgo, bolj filozofska kakor ljubezenska pisma, polna finih opažanj tudi iz Istre, in ki so še danes nadse zanimivo branje.

Močne in neposredne vtise, ki jih je nanj napravila istrska zemlja, je je bil Cankar jako zgodaj literarno oblikovati. Ze njegova prva tiskana proza, črtica »Moji prvi pogledi na morje« (1893), je posvečena neizbrisnemu doživljenju v Istri — srečanje s morjem. V tej petosolski črtici se izraža ves tisti zanos in vznichenje, ki se vzbudi v vsakem »cejskem« človeku, kadar prvič ugleda morje, ta neizmeren, valujoči element brez konca in kraja. Res je ta prvi Cankarjev opis morja še poln reminiscenc na branje iz klasičnih pisateljev Homerja in Vergilja — črtica je na koncu opremljena celo s pesnjico o stočkah Pozejdomu, spjesnjeno v stroklasični kitici. V zavesti se pisatelju ob pogledu na morje neprestano spovarčajo vzporednice in primere iz starih grških in latinskih piscev, toda sredi med tem objavljam spominov na klasične opise morja se nenadoma zave realnosti, ki ga obdaja, in tako sledi vznosen liričen slavospev večerne zatonu sonca, ki je s svojimi lepotami moral omamiti njegovo tako rahločutno, pesniško prefinjeno dušo. Prvič so zatrepale tanke strune Cankarjeve lirčne nastrojnice, kakor komaj zaznavna slutnja impresivnih razpredenih opisov iz njegovih kasnejših del. Ze takrat se je razmahnilo njegovo sanjsko bistvo, o katerem je s tako zagrenjenostjo, samoironijo in resignacijo — spominu na bivanje v Pulju — pisal v začetnih poglavjih uvodnega oseja »Jubileje« v zbirki »Krpavna kobila«.

Njegova mlada duša takrat še ni hotela videti okoli sebe trde deniči nad tri mesece v Pulju. To drugo njegovo bivanje je bilo še posebej važno in plodno za njegovo literarno dejavnost, saj je v tem času tam napisal lepo število pesmi — med drugim tudi melanholično-sanjarsko nastrojeno in občutno pesem »Zašumeje se zeleno morje...« —, literarne črtice in feljtone za ljubljanska časnik »Slovenski Narod« in »Slovenec« za mladinski reviji »Vrtca« in »Angelček«, zlasti pa prvo slovensko moderno dramo »Jakob Ruda«. To

je bil čas, ko je cvetela njegova ljubezen do Anice Lušinove, kateri je iz Pulja pisal dolgo, bolj filozofska kakor ljubezenska pisma, polna finih opažanj tudi iz Istre, in ki so še danes nadse zanimivo branje.

Močne in neposredne vtise, ki jih je nanj napravila istrska zemlja, je je bil Cankar jako zgodaj literarno oblikovati. Ze njegova prva tiskana proza, črtica »Moji prvi pogledi na morje« (1893), je posvečena neizbrisnemu doživljenju v Istri — srečanje s morjem. V tej petosolski črtici se izraža ves tisti zanos in vznichenje, ki se vzbudi v vsakem »cejskem« človeku, kadar prvič ugleda morje, ta neizmeren, valujoči element brez konca in kraja. Res je ta prvi Cankarjev opis morja še poln reminiscenc na branje iz klasičnih pisateljev Homerja in Vergilja — črtica je na koncu opremljena celo s pesnjico o stočkah Pozejdomu, spjesnjeno v stroklasični kitici. V zavesti se pisatelju ob pogledu na morje neprestano spovarčajo vzporednice in primere iz starih grških in latinskih piscev, toda sredi med tem objavljam spominov na klasične opise morja se nenadoma zave realnosti, ki ga obdaja, in tako sledi vznosen liričen slavospev večerne zatonu sonca, ki je s svojimi lepotami moral omamiti njegovo tako rahločutno, pesniško prefinjeno dušo. Prvič so zatrepale tanke strune Cankarjeve lirčne nastrojnice, kakor komaj zaznavna slutnja impresivnih razpredenih opisov iz njegovih kasnejših del. Ze takrat se je razmahnilo njegovo sanjsko bistvo, o katerem je s tako zagrenjenostjo, samoironijo in resignacijo — spominu na bivanje v Pulju — pisal v začetnih poglavjih uvodnega oseja »Jubileje« v zbirki »Krpavna kobila«.

Mladi pisatelj se je približal našemu istrskemu človeku: občudoval je njegovo tiho ponos, ki se je našal razgreti polni prah in daljine odmeve hripavih pesmi pijanosti morja...« —, literarne črtice in feljtone za ljubljanska časnik »Slovenski Narod« in »Slovenec« za mladinski reviji »Vrtca« in »Angelček«, zlasti pa prvo slovensko moderno dramo »Jakob Ruda«. To

je bil čas, ko je cvetela njegova ljubezen do Anice Lušinove, kateri je iz Pulja pisal dolgo, bolj filozofska kakor ljubezenska pisma, polna finih opažanj tudi iz Istre, in ki so še danes nadse zanimivo branje.

Močne in neposredne vtise, ki jih je nanj napravila istrska zemlja, je je bil Cankar jako zgodaj literarno oblikovati. Ze njegova prva tiskana proza, črtica »Moji prvi pogledi na morje« (1893), je posvečena neizbrisnemu doživljenju v Istri — srečanje s morjem. V tej petosolski črtici se izraža ves tisti zanos in vznichenje, ki se vzbudi v vsakem »cejskem« človeku, kadar prvič ugleda morje, ta neizmeren, valujoči element brez konca in kraja. Res je ta prvi Cankarjev opis morja še poln reminiscenc na branje iz klasičnih pisateljev Homerja in Vergilja — črtica je na koncu opremljena celo s pesnjico o stočkah Pozejdomu, spjesnjeno v stroklasični kitici. V zavesti se pisatelju ob pogledu na morje neprestano spovarčajo vzporednice in primere iz starih grških in latinskih piscev, toda sredi med tem objavljam spominov na klasične opise morja se nenadoma zave realnosti, ki ga obdaja, in tako sledi vznosen liričen slavospev večerne zatonu sonca, ki je s svojimi lepotami moral omamiti njegovo tako rahločutno, pesniško prefinjeno dušo. Prvič so zatrepale tanke strune Cankarjeve lirčne nastrojnice, kakor komaj zaznavna slutnja impresivnih razpredenih opisov iz njegovih kasnejših del. Ze takrat se je razmahnilo njegovo sanjsko bistvo, o katerem je s tako zagrenjenostjo, samoironijo in resignacijo — spominu na bivanje v Pulju — pisal v začetnih poglavjih uvodnega oseja »Jubileje« v zbirki »Krpavna kobila«.

je bil čas, ko je cvetela njegova ljubezen do Anice Lušinove, kateri je iz Pulja pisal dolgo, bolj filozofska kakor ljubezenska pisma, polna finih opažanj tudi iz Istre, in ki so še danes nadse zanimivo branje.

Močne in neposredne vtise, ki jih je nanj napravila istrska zemlja, je je bil Cankar jako zgodaj literarno oblikovati. Ze njegova prva tiskana proza, črtica »Moji prvi pogledi na morje« (1893), je posvečena neizbrisnemu doživljenju v Istri — srečanje s morjem. V tej petosolski črtici se izraža ves tisti zanos in vznichenje, ki se vzbudi v vsakem »cejskem« človeku, kadar prvič ugleda morje, ta neizmeren, valujoči element brez konca in kraja. Res je ta prvi Cankarjev opis morja še poln reminiscenc na branje iz klasičnih pisateljev Homerja in Vergilja — črtica je na koncu opremljena celo s pesnjico o stočkah Pozejdomu, spjesnjeno v stroklasični kitici. V zavesti se pisatelju ob pogledu na morje neprestano spovarčajo vzporednice in primere iz starih grških in latinskih piscev, toda sredi med tem objavljam spominov na klasične opise morja se nenadoma zave realnosti, ki ga obdaja, in tako sledi vznosen liričen slavospev večerne zatonu sonca, ki je s svojimi lepotami moral omamiti njegovo tako rahločutno, pesniško prefinjeno dušo. Prvič so zatrepale tanke strune Cankarjeve lirčne nastrojnice, kakor komaj zaznavna slutnja impresivnih razpredenih opisov iz njegovih kasnejših del. Ze takrat se je razmahnilo njegovo sanjsko bistvo, o katerem je s tako zagrenjenostjo, samoironijo in resignacijo — spominu na bivanje v Pulju — pisal v začetnih poglavjih uvodnega oseja »Jubileje« v zbirki »Krpavna kobila«.

VTISI S POTOVANJA PO SLOVENSKI ISTRI Krasna zemlja, Istro mila!

Predvsem nekaj besed o onih značilnostih, ki dajejo naši Istri pravi svojevredstven pečat. Ima svoje lepote, ki jih pa vidi in občuti le oni, ki ljubi to pusto, s kamenjem in s skalami posuto gmajno, na redko posejano z nizkim brinjevim grmičevjem in s posameznimi, od burje krivencastimi borovci. Vsa gmajna izpuheta neki prijeten, kar opojen duh raznih cvetic in zelišč. Po položnih skalnatih reboh številnih gričev uspeva pritlikavo, toda košato grmičevje rija z njegovimi okroglastimi, lepo dišičimi listi, ki dajejo v jesenskem času, tedaj ko svetlozeleno listje izpreminja barvo v blede-rdeče, rumenkasto-rdeče in končno v karmnasto-rdeče, vsej pokrajini prav pestro silico. Male, včasih le pičlih deset metrov široke ogradiče, z visokim zidom ograjene dolinice, me opominjajo, da se v bližini nahaja vasica.

Skalnata, od deževja izprana pot, na kateri je razmetano okroglo, izlizano kamenje, ki je z leti izgubilo svoje ostre robove, vodi v vas. Kot bi pred burjo se v zavetje skrile na begu ptice. Hišice stisnjene druge poleg druge. Spodaj je navadno hlev, v gornjih prostorih, v katerih pridem po dokaj strmih, kamenitih zunanjih stopnicah, prebiva družina. Vse je skromno in majhno. Dvorišče pred hišo tudi tik ob hiši uspeva figovo drevo, v jesenskem času obloženo z zlatourmenimi zreliimi sadovi in s temno-zelenimi dozorevajočimi figami. Na dvorišču ponako odreh, skoro nred vsako hišo pa od večdesetletnega sedenja gladko izbrušena kamnita klon, nad katero se vzpenja latnik, ki nudi prav prijetno senco in grozdice. Nekje v bližini hiše kopa sena in kopa slame. Na koncu vaši majhen kal, v katerega se izteka vsa vaška nesnaga. Na gornjem koncu kala sameva starec-tonol in si v temno-rjavi vodi ogleduje svojo razarano in razpokano kožo.

Ob bližnjih skal odmeva včasih veseli, največkrat pa otožni in zaleteli spev flozofa-stoika, dolgočasa, kateremu se v zadnjih letih na deli naziv istrski džip. Njegova melodija pretresa mirno ozračje. On pa dalje mirno mudi uvelo, napol suho travico ter od časa do časa z repom otepa sitnega obzida, pomiga z ušesi ali zatopeta z nogo. Sleherna ped zemlje v bližini vasi je skrbno obdelana. Največ je trt. S rina med vrstami je precejšnija, da vmesni prostor izrabijo za pšenico, krompir, koruzo. Ob koncu vrst je vsajena črešnja ali breskev, med trti pa v različnih presledkih figovo drevo ali breskev.

Težko je točno opredeliti, kje se neha Kras in kje se pričneta Slovenska Istra, ker se eno v drugo skoro neopazno zliva. Prvi dih Istre pa začutiš onkraj Kozine pri vasi Petrinje. Ob vznožju prav nizkega griča v polkrožni terasi, stiči obliki se vrsti hiša zraven hišice. Od tu proti zahodu, tja do Črnega kala se širi gola gmajna, kjer ima burja svoje domovanje. Korakam po cesti. Le na ta način moram opaziti vse posebnosti. Tam blizu Črnolič, kjer se glavni cesti pridružijo čista iz Podgorja, dohitim postarnega moička. Povabi me, naj prečkam glavno cesto in naj grem z njim po stari vozni poti, ki vodi po gmajni in ki je mnogo krajša. Pridružim se mu. Ni mi žal! Je nekak leksikon domače zgodovine. Korakava vstric in kljub njegovim 78 letom ga komaj dohajam. On se temu ni čudi. »Vse življenje sem trdo delal. Morebitne bolesti mi je sproti izpihala burja. Edina dobrota mi je bilo redno, to da zmerno uživam domačega vina.« Besedo domačega je krepko poudaril.

Prišla sva do mesta, kjer pot v strmih padcu zavije v Črni kal. Pogled, vredet boljšega opisa od mojega! Na filmskem platnu bi ta slika izvala množestvoletne ohe in ahe! V spomin mi silijo verzi: v višino se pogrnala kot val, a v nede-
tubuse, še važnejše pa za tovrne avtomobile, da si naberejo novih moči za dokaj dolgo in strmo pot.

Korakam po cesti in stalno se mi odkrivajo nove — naravne lepote. Kakor mogočni obrambni zid obdaja to dolinico več kilometrov dolga, neprekinjena veriga skalovja. Vrh skalovja pa kakor mrki stražarji čepi samotni bori. Čepe in kljuubejo. Z nagonom samobrambe iščejo v skalnatih razpokah hrano za obstoj, z istim nagonom kljubujejo in vztrajajo kljub siloviti burji. Tik ob vznožju skal se je vsidrala vasica Podpeč. Na mogočni skali nad vasio štrle razvaline in nebo kipečega stolpa. Zdi se kakor iztegnjen kazalec, ki tiho grozi. Danes se njegove grožnje ne boji nihče več. Na skalnati rebri, ki je vsa izpostavljena sončnim žarkom, samevata vasi Loka in Bezovica. Tam na koncu doline, v Hrastovljah, v okrilju mogočnega grajskega zidovja čepi korakca, znana po svojih freskah iz 15. stoletja. Nova doba je prinesla v te kraje novo življenje, ki pa še vedno ima nadnih nekega tihega, patriarhalnega miru.

Ko pri Mostičju zavrijem po cesti tja proti Kubedu, ko pomeha oni nenehni ropot in trobljenje motornih vozil in ko se polagoma vzpenjam po dokaj dolgi in strmi cesti, opažam vso to divjo lepoto, tedaj brskam po otkanjih svojega znanja iz zgodovine.

Ali je sploh mogoče najti le ped te zemlje, le ped teh skal, ki bi ne bile prepregnene s krvjo domačih sinov, toda tudi s krvjo tujcev-samogoltničev in njihovih dvajalec? Ali niso po tej zemlji divjale trume beneških dočev, katerim so morali Koprčani objubiti zvestobo in jim plačevati davek v obliki raznih dajatev v naravi? Ali se ni tod prevlajala kri domačinov, ki so se bili pred več kakor šeststo leti upri na njihovi mogočnosti in nadutosti beneških gospod? Propadla je mogočina Serenissima, ljudstva je mogočina Beli kamen, tam nekje med Sočergo in Gračičem se danes spominja na nekdanjo francosko Ilirijo.

Ne vem, kaj se je zgodilo pred mojim rojstvom. Vem, da sem imel očeta in mater in da jima je bilo všeč, ustvariti si gnezdo v kraju Arco v tridentinski provinci na desnem bregu Sarce... Sem drugorojenec in zadnji. Prvi je našel nesrečno smrt v plamenih... Jaz pa sem s svojim rojstvom prinesel materi bolezen, zaradi katere smo bili čez nekoliko let prisiljeni, preseliti se v Trident. A zdravljenje je bilo brezuspešno.

Se spominjam svoje matere in, ako bi bilo mogoče, da bi se tem trenutku pojavila tu, pred mojim očmi, po enaintridesetih letih, bi jo neverjetno hitro spoznal. Z očesom razuma gledam njeno visoko postavost s počasnimi, moškimi korakom. Bila je lepa, a ne kot zarja ali poldan, temveč kot pomladno večerno nebo. Ko je umrla, ji ni bilo še devetindvajset let. Pripadala je gorskemu plemstvu, ki je v srednjem veku dajalo najemnike, danes pa daje dobre poljedelce. Moj oče je bil po rodu meščan, bil približno petindvajset let starejši od moje matere, ki mu je bila že tretja žena. Po materini smrti se je oče odločil in se preselil v Milan, kjer je imel sina in hčer iz prvega zakona. Sin je živel v majhno tovarno za čevlje, sestra pa mu je gospodinjila. Toda saba smo naleteli; dobitka s tovarno ni bilo in čez nekaj časa je moral brat tovarno zapreti in prodati vleklo od pretnice. Oče in sin sta skupaj odpotovala, mame pa izročila sestrični skrbi. In tu se začne moje osebno življenje, ki je bilo prav močno, zdaj dobro zdaj slabo, a nikdar enolično, kajti tudi žalost in bolečina me nista popolnoma onesrečili.

Imel sem tedaj šest let in živel s sestro na podstrešju neke hiše v ulici sv. Simona. Sestra je zgodaj zjutraj odhajala zdoma, mi puščala nekaj hrane in se vračala se, ko se je večerilo. Tudi ostalih stanovalcev podstrešja in veže na stopnišču nisem med dnevom nikdar videl.

Sobici, v katerih sva stanovala, sta imeli dve okni, ki sta bili zelo visoki, tako da nisem mogel videti neba, čeprav sem se stotej vzpel na mizo. Zato nisem nič kaj rad bil sam: spreletel me je mrz nedoločnega strahu in tedaj sem bežal po ozkem hodniku, ki je vodil na vežo stopnišča, tja, kjer sem mogel skozi četrkotno okno razločiti dvorščak streh in zvoničkov, spodaj pa globoko zaprti dolgišče, ki je bilo podobno vodnjaku. Tu, ob tem oknu, sem preživel neverjetno dolge dneve mnogih mesecev. Delj časa sem še vedno čakal očeta, ki mi je bil rekel, da se bo hitro vrnil. A nisem ga več videl. Tako v deževnih kakor sončnih dneh je bil moj duh žalosten in vdan v usodo: nisem še vedel, ali se bo to življenje vlekle v neskončnost ali pa bo kmalu našlo svoj konec. Ko so zvonovi bližnjih cerkva praznično zvonili, se je moja žalost podvojila in čutil sem muko v duši. Sem morda mislil? Ne vem, toda močno sem slutil. Trpel sem, a nisem poznal bolečine.

Ne vem, kako sem nekega dne dobil v posest precejšnjo množino papirja: zdi se mi, da je bila to knjiga. Nekaj časa sem se z njo igral, potem sem jo začel trgati na vedno drobnejše kosčke, ki so bili podobni snežnim kosmičem. Tedaj mi nekaj pride na misel. Brž sem šel k oknu na stopnišče in začel metati na dvorišče vso svojo preskrbo. Igra mi je ugajala. Beli drobiči so plesali in se vrteli po zraku, se nalajno našlanjali na okenske police. Šli navzdol počasi in težko do kamničega tlaka kot živa bitja, ki bi se bala raniti. Ze sem se nekaj časa takko kratkocasil, ko je spodaj zarjul grozen glas besnečega človeka.

Nisem razumel, kaj je govoril, ker narečja še nisem umel, toda iz poudarka glasu sem si predstavljala, da mu morda moja igra ni všeč. Ko je območil in se mi je zdelo, da je že odšel, sem naglo pograbil vso preostalo zalogo papirčkov, ki ni bila majhna, ter jo z enim samim zamahom vgnal skozi okno. Čudovit!... Snežni metek se je razšel po zraku in zakril za trenutek celo dvorišče. Povzpel sem se na okno, da bi boljše užival prizor, in spremljal sem plesoč obliko od kraja potovanja. Tedaj sem zagledal moža z metlo v rokah, ki je gledal proti meni.

Moral je biti oni, ki je malo prej nad mano kričal. A ker se je sedaj sploh ni oglašal, da, celo preč se je odpravil, iz tega sem sklepal, da nisem bil jaz kriv njegovega besnega. Medtem pa se je marsikatero okno, ki je gledalo na dvorišče, odprlo in vrenskatero okno, ki je sklonilo skoznjem ter gledalo. Jaz na sem čutil nekakšno začudenje, da sem bil govornik tega prizora. Nenadoma sem začutil, kako me je železna roka surovo zagrabila za pas, me dvignila, obračala, da sem se znašel kot v kleščah z glavo med nogami; potem sem začutil isto roko na svojih hlačkah, kako mi je merila krepke udarce, enakomerno, a ne počasi. Potem, ko me je postavil na tla in sem zavzel normalno lego, ves v solzah, ki pa niso lile, in v strahu, ki je prekalil gožoge udarce, sem napisal moža, njega, ki je imel metlo v rokah, kako me je strašnimi očmi prebadal, kako je dvignil roko, da bi ponovil kazen z zadnjo grožnjo, sa mrmraje obrnil in nato odšel po vseh štirih.

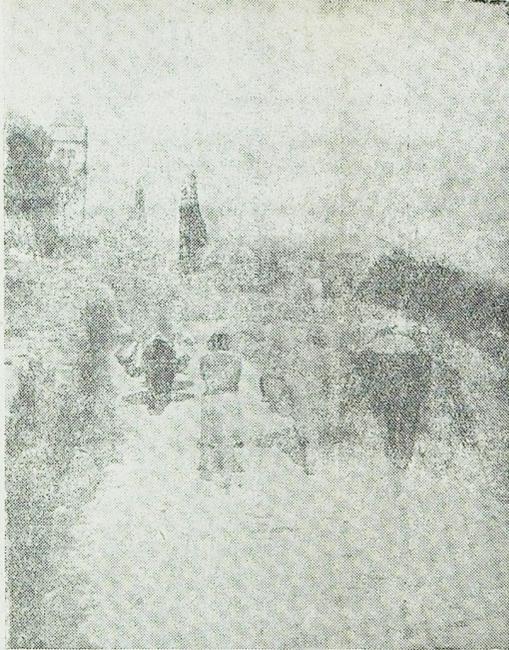
Kasneje sem zvedel, da je bil ona hudoba vratar. Zvečer mi jih je sestra naložila še ostali del in mi dala razumeti, da ne smem več na svoje stopnišče. In res že naslednje jutro me je zaklenila in odnesla ključ s seboj.

Čez nekaj dni sem se znašel na stopnišču kot prej; s to razliko, da nisem ničesar vrgei skoz okno. Dnevi so so sledili dnevom, vedno enak in enolični, ko sem neko jutro, vračajoč se od nakupa skromnega obeda (kajti sestra me je — čeprav s težavo — navadila, da sem ji opravljal te majhne posle), zagledal na stopnišču in v veži nekaj škodol, vrčev, čopičev in barv. Pogled na te nepričakovane in nenavadne predmete je vzbudil v moji

(Nadaljevanje na 12. strani)

(Odlomek iz avtobiografije)

Značilen istrski motiv

V KMEČKI DELOVNI ZADRUGI „NAPREJ“ V BERTOKIJIH

Ob reorganizaciji kmetijskih obdelovalnih zadrug je KDZ »Napreje« v Bertokih ostala na zamisli, ki jo je sprejela ob ustanovitvi 1949. leta — naprej. Člani so ob ustanovitvi v sprepeli načrt za razvoj in obstoj zadruge z daljšo gospodarsko perspektivo. Pot, ki jo so prehodili do danes, ni bila lahka. Nasprotno: polno je bilo težav, vendar znamenja precejšnje uspehe. Niso se »zagrnali«, kot pravimo, v velike narčte, ki bi presegali njihove zmogljivosti. Njihovo geslo je bilo: Počasi, toda gotovo in dobro. Ta previdnost jim je prihranila marsikatero presenečenje in tudi škodo. Ostali so privedli gospodarski računari. Obiskali smo i rednišča Jožefa Anolonia, ki je predsednik vse ob ustanovitve, in mu zastavili nekaj vprašanj, na katere nam je rad odgovoril. Moramo podčrtati, da je tovariš Apollonio Italijan in da uživa popolno zaupanje tako slovenskih kot italijanskih družin, ki so članice zadruge.

Drugi problem so razni prispevki, ki bremenijo bilanco zadružnikov. Za to vprašanje se že zanima Okrajna zadruga zveza in mislim, da bo zadovoljivo rešeno.

Obstaja pa še eno vprašanje, ki pa zadeva našo zadruge le delno. Ze več let govorimo o izboljšanju 40 hektarjev rodovitne zemlje v dolini Rižane. Naša zadruga ima tam okoli tri hektarje zemlje. Te površine večkrat zalije voda in jih ni mogoče dobro obdelovati. Isti je v okolici Sermina, kjer je 50 hektarjev dobre zemlje. Na tem zemljišču bi bilo treba razširiti in poglobiti jarko, da bi voda laže odtekala. Kot rečeno, pa to ni le vprašanje naše zadruge. Hotel sem s tem opozoriti tiste, ki imajo v rokah melioracije.

Kako ste zadovoljni z letino? Letošnja suša nam je povzročila precej škode na grozdju in posebno na koruzi. Na splošno bo letina srednja. Grozdja bomo dobili približno 70 odstotkov normalne letine. To pa je še vedno posledica lanske toče. Pri paradizniku smo izgubili okoli 40 odstotkov pridelka zaradi hude rje in peronospore.

Se zadnje vprašanje, tovariš predsednik. Slišali smo, da so v vaši zadrugi slovenske in italijanske družine. Kako poteka življenje v vašem delovnem kolektivju glede na to, da je sestavljen iz družin dveh narodnosti? Vsa leta od ustanovitve ni prišlo od nikakih nasprotij. Vse člane naše zadruge vodi zavest, da si bomo le s skupnim in spozornim delom skupaj delamo po geslu: Kdor več napravi, več dobi. Tako bomo delali tudi za naprej in mislimo, da uspeh ne bo izostal. Če povem še tako, kot so se letos za paradiznik. Po izkušnjah, ki jih imamo v naši zadrugi, bi se pridelovanje paprike zelo dobro izplačalo. Imamo tudi možnosti pridelovanja fižola v stročju, kumaric, zelene in drugih povrtnin.

NOV JEDRNI INSTRUMENT

Neko ameriško zasebno podjetje za jedrno raziskovanja je objavilo, da mu je uspelo izdelati nov instrument, s pomočjo katerega lahko odkrijejo v kovinah luknjice, ki merijo komaj eno milijoninko nede. No vi instrument, ki ga imenujejo sardap, bo neprecenljiv pripomoček za merjenje gostote kovin ter kemičnih in farmacevtskih izdelkov.

Kaj je vaša KDZ napravila za razvoj kmetijstva od ustanovitve do danes? Mislim, da smo v tem zadeli pravo plat, ko smo najprvo začeli misliti na nove vinograde in s tem na preusmeritev pridelovanja tistih kultur, ki nam bodo dale več dohodkov. Globoko smo preorali 5 hektarjev površin za nove vinograde; Teh pet hektarjev ni en sam sklenjen vinograd, temveč več parcel. Največja meri okoli dva hektarja. Te površine smo postopoma nasadili s trtami, ki smo jih imeli v vinograde uredili tako, da bomo vsa dela opravljali s stroji. Odpravili smo takolimenovane latnike, ali »pergolje«. Letos bomo že trgali prvo grozdje. Vse te površine so bile prej posejane s pšenico in drugimi kulturaми. Ko bodo novi vinogradi v polni rodovitnosti, računamo, da bomo dobili okrog 50 % več dohodkov od teh površin kot prej. Znižali smo tudi obdelovalno stroške, ker smo uvedli mehanično obdelovanje.

Kot vidimo, ste dobri gospodarski računarji. Kakšna je razlika dohodkov na hektar, če sejate pšenico, sadite krompir, ali pa gojite trto? Sicer je to precej odvisno od dobre ali slabe letine, vendar lahko

Kaj je vaša KDZ napravila za razvoj kmetijstva od ustanovitve do danes? Mislim, da smo v tem zadeli pravo plat, ko smo najprvo začeli misliti na nove vinograde in s tem na preusmeritev pridelovanja tistih kultur, ki nam bodo dale več dohodkov. Globoko smo preorali 5 hektarjev površin za nove vinograde; Teh pet hektarjev ni en sam sklenjen vinograd, temveč več parcel. Največja meri okoli dva hektarja. Te površine smo postopoma nasadili s trtami, ki smo jih imeli v vinograde uredili tako, da bomo vsa dela opravljali s stroji. Odpravili smo takolimenovane latnike, ali »pergolje«. Letos bomo že trgali prvo grozdje. Vse te površine so bile prej posejane s pšenico in drugimi kulturaми. Ko bodo novi vinogradi v polni rodovitnosti, računamo, da bomo dobili okrog 50 % več dohodkov od teh površin kot prej. Znižali smo tudi obdelovalno stroške, ker smo uvedli mehanično obdelovanje.

Kot vidimo, ste dobri gospodarski računarji. Kakšna je razlika dohodkov na hektar, če sejate pšenico, sadite krompir, ali pa gojite trto? Sicer je to precej odvisno od dobre ali slabe letine, vendar lahko

Kaj je vaša KDZ napravila za razvoj kmetijstva od ustanovitve do danes? Mislim, da smo v tem zadeli pravo plat, ko smo najprvo začeli misliti na nove vinograde in s tem na preusmeritev pridelovanja tistih kultur, ki nam bodo dale več dohodkov. Globoko smo preorali 5 hektarjev površin za nove vinograde; Teh pet hektarjev ni en sam sklenjen vinograd, temveč več parcel. Največja meri okoli dva hektarja. Te površine smo postopoma nasadili s trtami, ki smo jih imeli v vinograde uredili tako, da bomo vsa dela opravljali s stroji. Odpravili smo takolimenovane latnike, ali »pergolje«. Letos bomo že trgali prvo grozdje. Vse te površine so bile prej posejane s pšenico in drugimi kulturaми. Ko bodo novi vinogradi v polni rodovitnosti, računamo, da bomo dobili okrog 50 % več dohodkov od teh površin kot prej. Znižali smo tudi obdelovalno stroške, ker smo uvedli mehanično obdelovanje.

Kot vidimo, ste

ARRIGONI

čestita vsemu ljudstvu okrajev
Koper in Buje k dnevu priklju-
čitve k socialistični Jugoslaviji

IZOLA

ter jim želi še večjih
uspehov v prihodnosti

OKRAJNI LJUDSKI ODBOR
OKRAJNI KOMITE ZKS
OKRAJNI ODBOR SZDL
OKRAJNI ODBOR ZB
OKRAJNI KOMITE LMS
POSTOJNA

Čestitajo vsemu prebivalstvu koprskega
okraja spojitev z NAŠO DOMOVINO!

NAJ ŽIVIJO SLOVENSKI
PRIMORSKI KRAJI
SOCIALISTIČNI

JUGOSLAVIJI!

Pridružujemo se veselju našega
ljudstva in mu čestitamo!

Hotel „TRIGLAV“ Koper

Naj živi naša
socialistična domovina Jugoslavija!

Tovarna
pohištva „Stil“
K O P E R

POZDRAVLJAMO NAŠE LJUDSTVO IN
MU ŽELIMO SREČE IN ZADOVOLJSTVA
V NAŠI SOCIALISTIČNI DOMOVINI.

Se priporočamo za obisk naših trgovin

TRGOVSKO
PODJETJE „PRIMORKA“ IZOLA

Vsem našim odjemalcem
in vsem delovnim kolek-
tivom našega okraja
čestitamo in jim želimo
zadovoljstva v naši
skupni domovini

KOLEKTIV
TRGOVSKEGA
PODJETJA

„Moda“
IZOLA

Čestitamo vsemu prebivalstvu koprskega
in bujskega okraja ob priključitvi k
Federativni ljudski republiki Jugoslaviji!

GOZDNO GOSPODARSTVO POSTOJNA

Delovni kolektiv tovarne

NAJ ŽIVI NAŠA
SOCIALISTIČNA
JUGOSLAVIJA!

„R U D A“
I Z O L A
čestita vsem našim delovnim ljudem
ob dnevu priključitve.

TRGOVSKO PODJETJE

„NANOS“

PRESTRANEK - POSTOJNA

ČESTITA obmorskemu ljudstvu
koprskega in bujskega okraja

priključitev k FLRJ ter priporoča
svoje grosistične trgovske usluge

VSEM PREBIVALCEN NAŠEGA OKRAJA
ČESTITAMO OB PRIKLJUČITVI K NAŠI
DOMOVINI TER JIM ŽELIMO OBILO
ZADOVOLJSTVA

„OKRAS“ Izola

SPLOŠNA
TRGOVSKA
V KOPRU

želi ob priključitvi našega okraja k naši
domovini vsem poslovnim prijateljem in
delovnim ljudem obilo zadovoljstva ter
uspehov in napredka!

MORNARSKI KRST V PIRANU

V Piranu, tem značilnem pomorskem mestu ob našem Jadranu, imajo naši pomorščaki že več let svojo pomorsko srednjo šolo. Okrog sto mladih fantov, ki so si izbrali ta poklic, si tu pridobiva potrebno znanje in strokovnost. Že od 1949. leta naprej jih vsako leto po dvajset, trideset zapusti šolske klopi in delavnice. Mnogi izmed teh plovejo danes kot oficirji ali pripravniki na ladjah nove jugoslovanske trgovske mornarice po vseh morjih in oceanih.

Prihod novih dijakov v začetku šolskega leta je zvezan z zanimivim običajem. To je mornarski krst, ki simbolično prikazuje prvo srečanje novincev z morjem in hkrati pomeni sprejem v vrste pomorščakov. S tem običajem, ki postaja zaradi svoje vedrine in živahnosti iz leta v leto priljubljenejši, bomo danes seznanili tudi naše bralce.

Nedelja dopoldne. V prostorih dijaškega doma vrvi kot v panju. Skozi priprta vrata se radovednežem, ki so se zbrali pred poslopjem, od časa do časa pokaže strašen obraz pirata, ki odvanja najbolj nestrpne. Medtem se drugi dijaki vneto pripravljajo in spreminjajo svojo zu-

nanjost, da bodo čim bolj podobni praviim starim morskim volkovom, kot jih riše bogata domišljija piscev napetih pomorskih zgodb.

Končno zategel zvok trobente in ropot bobnov naznanita začetek. Prikaže se enonogi stari veteran, ki vodi sprevod po mestu. Za njim štirje krepki mornarji nosijo vladarja morskih globin Neptuna. Ponosno sedi na prestolu s trizobom v desnici in strogo gleda na množico, ki se je zbrala vzdolž glavne ulice ob obali.

Za njimi gredo povezani z dolgo vrvijo in oblečeni v staro vrečevino pomorski bruci — novinci. Priganjajo jih kot sužnje v starih časih, saj so še brezpravni suhozemci in nimajo pravic, ki pripadajo starim mornarjem. Ob njih resno stapajo starejši z bridkimi sabljami in starinskimi mušketai.

Sprevod se pomika proti Luški kapitaniji in zavije na pomoč, kjer se začne glavni del svečanosti mornarskega krsta. Najprej spregovori Neptun, seveda v verzih, kot se za boga in vladarja spodobi. Svoje bodoče varovance pripravlja na težave in neprijetnosti mornarskega poklica, hkrati pa jim obeta zaščito, če mu bodo zvesto služili in v živih

Neptun, zaščitnik mornarjev, vladar morij in oceanov. Njegova drža vlija spoštovanje in strah, saj je dovolj, da zamahne s svojim trizobom in na morju nastane vihar, da ladje kakor izgubljene plešejo po valovih. Zato mu gre čast in spoštovanje. Kakor vidite, se na mornarje piranske Pomorske srednje šole ne more jeziti. Poskrbeli so za njegovo dostojanstvo.

barvah slika lepe strani morskega življenja. Njegove besede, zabeležene z izbranimi izrazi iz slovarja pomorščakov vzbujajo veselo razpoloženje tudi med novinci, čeprav jim je tesno pri srcu, ko opazujejo »pirate«, ki se pripravljajo, da jih pošteno namočijo in napojijo.

Ko Neptun konča, odpre debelo knjigo in pokliče prvega po spisku. Novince osvobodijo vezi in ga okitijo z vencem. Tak stopi pred vladarja, ki mu da mornarsko ime, nakar ga prepusti v »nadaljnji postopek« svojim fantom. Ti ga najprej poškopijo z morskovo vodo, povsem narahlo, da bi se laže privadil, nato pa stopi k njemu najstrašnejši od njih in mu ponudi lonček pristne morske vode, zajete v pristanišču.

Novinec mora svojo porcijo izprazniti brez oklevanja. To seveda ni prav nič prijetno. Zato ni čudno, če se hoče kdo izmazati bolj pomeni in skuša piti tako, da mu voda teče po bradi in prsih. Takega čaka kazen. Dajo mu nov lonček, kar se ponavlja vse, dokler ne popije svoje porcije tako, kot je predpisano.

Medtem ko novinec pije, se že pripravljajo štirje najmočnejši fan-

tje, ki ga pograbiijo za roke in noge, dvakrat, trikrat zagugajo in vržejo s pomola v morje, kjer ga v krogu pričakuje nekaj dobrih plavalcev z nič kaj dobrimi nameni. Čim namreč pokaže glavo iz vode, ga najbližji spet potisne v globino, dokler dodobra ne spozna zanimivosti podmorskega sveta. Če pa pri tem omaga, mu hitro pomagajo na suho.

Pri tem moramo priznati, da je Neptun pravičen. V svoji knjigi ima namreč zapisano, če zna novinec plavati, če je zdrav in krepak in podobno, na kar opozori svoje fante, ki temu primerno tudi postopajo.

Novopečeni mornar zleze na pomoč. Svečanost je pri kraju. Toda sprejem v vrste mornarjev je treba tudi drugače proslaviti.

Zvečer, ko se prijetni napoj že poleže, se dijaki zberejo v mladinskem domu, kjer ob zvokih glasbe v prijetni zabavi proslavijo sprejem novincev v svoje vrste. Vsako leto se to ponavlja. Vsako leto več je mladih slovenskih fantov, ki prihajajo v to šolo, vedno več zagorelih mornarjev na naših ladjah, ki ponosno režejo valove pod zastavo naše socialistične domovine.

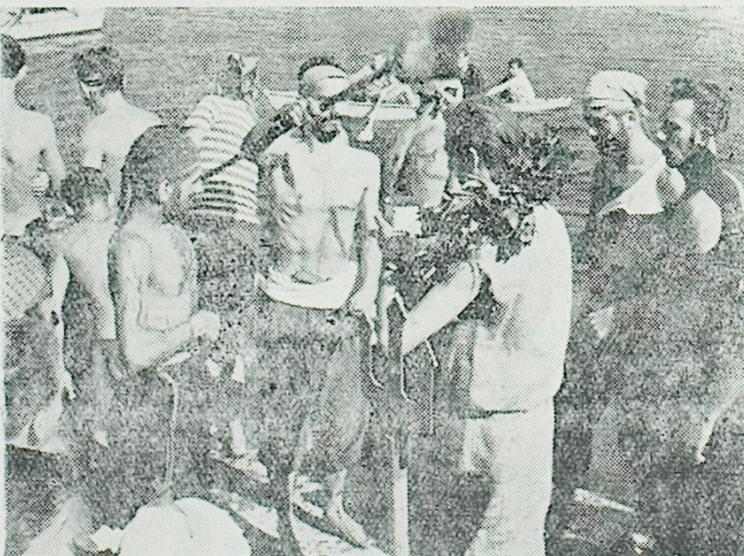
To so novinci. Kot vidite na veselih obrazih, se ne bojijo srečanja z novim elementom. Vendar so jih kljub temu skrbno povezali, da bi se kdo ne premislil prav v zadnjem trenutku. Spremljajo jih stari mornarski volkovi, oboroženi s sabljami in mušketai. Po štirih letih šolanja bodo ti mladi fantje odpiuli na naših ladjah v širni svet.

»Še enkrat, bratec!« in glava spet izgine pod vodo. Če je novinec uspel zajeti sapo, bo že nekako šlo. Drugače pa se bo vsebini iz lončka pridružilo še nekaj požirkov.

Pravi mornar se mora sprijazniti z morjem. Kdo ve, če ga ne bo kdaj moral piti? Zato je bolje, da ima nekaj treninga. Res, upira se, toda gre. Eden od »piratov« budno pazi, da ne bo izigravanja. Še nekaj krepkih požirkov in lonček bo prazen. Lahko si zamišljate, kako se bo fant oddahnil! Na zdravje!

Na pomolu. Ko je Neptun zaklical njegovo ime, je novinec stopil iz vrste. Da se privadi, ga najprej rahlo poškopijo s staro metlo. Medtem pa on poželjivo škili na lonček, do vrha napolnjen s morskovo vodo, ki ga drži z obema rokama, da bi ne poil niti kapljice prijetne tekočine. Še bolj nestrpni pa so tisti fantje zraven njega; že stegujejo svoje roke in komaj čakajo, da ga zavrhijo s pomola v morje.

Takole pa izgleda novopečeni krščen mornar. Skoraj bi dejal, da se prejkone drži precej kisto. Toda morate razumeti, da je komaj zlezal iz vode in še ni prišel k sebi. Ko se bo zvečer zavrtel v Mladinskem domu in trdil dekletom, da je bilo tudi zanj zelo zabavno, se bo prvič zlagal kot mornar.

Ho — ruk! V elegantnem loku je bodoči mornar zletel s pomola. Padel bo prav v sredino plavalcev, ki ga pričakujejo v vodi. Ti bodo poskrbeli, da ne bo prehitro zlezal na kopno, in ga namočili, da bo še dolgo pomnil. Na to se lahko zanesete. V tem trenutku je Neptun, katerega znak oblasti vidite spredaj, naročil, kaj in kako naj postopajo: »Krog s piko!« je odsekal. To pomeni, da fant dobro plava in mu ne bodo prizanašali.

ČESTITA
KOPRSKEMU
IN BUJSKEMU
LJUDSTVU
PRIKLJUČITEV K
FEDERATIVNI
LJUDSKI
REPUBLIKI
JUGOSLAVIJI

KOLEKTIV
PODJETJA

OD
V KOPRU
P
ČESTITA OB
PRIKLJUČITVI
K JUGOSLAVIJI
A
D

Naj živi socialistična domovina!

TRGOVSKO PODJETJE

„Jadranka“
IZOLA

čestita ob priključitvi k naši domovini ter želi vsem delovnim ljudem obilo zadovoljstva.

Ob priključitvi k naši domovini Jugoslaviji čestitamo z željo, da bi dosegali pri svojem delu še več uspehov v prihodnosti.

Naj živi bratstvo in enotnost!

Rudnik črnega premoga
Sečovlje

POZDRAVLJAMO
VSE ČLANE
KMETIJSKIH ZADRUG
IN JIM ŽELIMO ŠE VEČ USPEHOV
PRI NADALJNJIH NAPORIH
Živela socialistična Jugoslavija!
Kmetijska zadruga KOPER - okolica

Tovarna

„ISTRA“
KOPER

pozdravlja vse
prebivalce koprskega
okraja ter jim želi
zadovoljstva v naši
dragi domovini.

Pozdravljamo
vse delovne
ljudi ob
priključitvi k
Jugoslaviji

Mesopromet
Koper

OKRAJNI

SINDIKALNI
S V E T

K O P E R

čestita vsem delovnim ljudem
ter jim želi zadovoljstva v naši
SOCIALISTIČNI DOMOVINI

Naj živi naša lepa domovina!

TRGOVSKO

PODJETJE

„JESTVINE“
K O P E R
čestita in želi obilo
uspeha pri nadaljnjih
naporih.
ŽIVELA JUGOSLAVIJA!

Delovni kolektiv

Ladjedelnice „Boris Kidrič“ v Piranu

čestita ob priključitvi k naši socialistični Jugoslaviji vsem delovnim kolektivom koprskega in bujskega okraja.

Naj živi Federativna ljudska republika Jugoslavija!

ISTRSKA BANKA V KOPRU

pozdravlja vse prebivalce koprskega in bujskega okraja z željo, da bi bili zadovoljni in srečni v naši lepi domovini.

Občinski ljudski odbor
Občinski komite ZK
Občinski odbor SZDL
Občinski odbor ZB
P I R A N

čestitajo vsem prebivalcem občine ter vsem delovnim ljudem okraja Koper in Buje ob priključitvi k domovini

Naj živi naša ljudska republika Jugoslavija!

Ljudski odbor mestne občine

Mestni komite ZKS

Mestni odbor SZDL

Mestni odbor ZB

K O P E R

ČESTITAJO OB PRIKLJUČITVI K JUGOSLAVIJI Z ŽELJO,
DA BI IMELI PRI BODOČEM DELU ŠE VEČ USPEHOV.
NAJ ŽIVI NAŠA SOCIALISTIČNA DOMOVINA!

Trgovinska in gostinska zbornica v Kopr

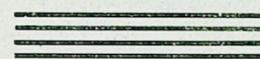
se pridružuje splošnemu veselju ob priklju-
čitvi k materi domovini. S podvojenimi
silami na delo za čimprejšnjo uresničitev
socializma!

**ISTRA
BENZ
KOPER**

čestita in se pridružuje veselju ob priklju-
čitvi k socialistični Jugoslaviji

Živelo bratstvo in enotnost naših narodov!

Delovni kolektiv

»SLOVENIJA CESTE«

SEKTOR V KOPRU

ČESTITA OB PRIKLJUČITVI K NAŠI DOMOVINI VSEMU
PREBIVALSTVU KOPRSKEGA IN BUJSKEGA OKRAJA TER
JIM ŽELI ZADOVOLJSTVA IN SREČE.

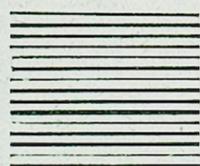
Invalidsko podjetje

»TOBAK« KOPER

ČESTITA VSEMU DELOVNEMU LJUD-
STVU OKRAJA OB PRIKLJUČITVI K
JUGOSLAVIJI.
NAJ ŽIVI BRATSTVO IN ENOTNOST!

»Sadje - zelenjava«

trgovsko podjetje IZOLA

ČESTITA VSEM NAŠIM KMETOVALCEM TER DELOVNIM
KOLEKTIVOM NAŠIH PODJETIJ OB PRIKLJUČITVI
K MATERI DOMOVINI.
NAJ ŽIVI NAŠA SOCIALISTIČNA JUGOSLAVIJA!

»ISTRA«

pleskarsko dekoraterska
zadruga **KOPER**

IZVRSUJE VSA PLESKARSKA IN DEKO-
RATERSKA DELA SOLIDNO IN PO
UGODNIH CENAH. SE PRIPOROČA.
OB PRIKLJUČITVI K NAŠI SOCIALI-
STIČNI DOMOVINI ČESTITAMO VSEM
NAŠIM STRANKAM IN VSEM DELOV-
NEMU LJUDSTVU KOPRSKEGA IN
BUJSKEGA OKRAJA

POZDRAVLJAMO VSE DELOVNO LJUDSTVO OB PRIKLJU-
ČITVI K JUGOSLAVIJI TER JIM ŽELIMO ŠE VEČ USPEHOV
PRI NADALJNI GRADITVI NAŠE LEPE DOMOVINE

NAJ ŽIVI SOCIALISTIČNA JUGOSLAVIJA!

»Ribič«

Ribiško podjetje - Piran

Upravi

SLOVENSKEGA JADRANA

K O P E R

Santorjeva 26 - Poštni predal 2

ŠPORTNE VESTI

Mednarodni nogomet na Primorskem

V soboto je gostovalo v Postojni nogometno moštvo iz Graza (Avstrija), ki tekmuje v tamkajšnji B ligi. To prijateljsko srečanje se je končalo z rezultatom 3:3, ki po splošni oceni odgovarja.

Točno ob 16. uri sta stopili na igrišče obe enajstorici in po uvodnih pozdravnih besedah voditeljev Postojne in gostujočega moštva se je začela tekma. Takoj so gostje prešli v vodstvo z golom, katerega krivdo nosi domača obramba. Po tem je bilo videti nekako premoč gostov predvsem zaradi boljše tehnične sposobnosti, medtem ko so domačini pokazali večjo borbenost. Izenačenje ni trajalo dolgo. Gostje so prešli v vodstvo z drugim go-

lom, ki je ravno tako nastal zaradi napake in nespornosti v ožji obrambi. Prvi polčas se je po tem golem končal z rezultatom 2:1 v korist Avstrijcev.

Po odmoru so domačini s protinapadi skušali izenačiti, vendar kljub vložnemu trudu tega niso mogli doseči, obratno so gostje po prisojeni enajstmetrovki zvišali rezultat na 3:1. Kazalo je, da bodo domačini poraženi, vendar so domačini z res požrtvovalno igro dosegli še drugi in v zadnjih minutah igre še tretji gol in s tem zasluzeni rezultat.

Omeniti je vredno še nerealizirani 2 enajstmetrovki od strani domačega moštva, ki bi prav sigurno vplivali na rezultat. V zadnjih minutah igre je moral poškodovani centerhalf Avstrijcev zapustiti igrišče, tako da so ti igralci zaključili tekmo z 10 igralci, kar je vplivalo na potek igre, saj je obramba občutno popustila.

Od domačinov so pohvale vredni predvsem Slivar, nato pa še Miletič in Sever, od gostov je pohvale vredna ožja obramba.

RUDAR (Idrija) : PRIMORJE (Ajdovščina)
3 : 1 (1:0)

V okviru nogometnega prvenstva primorske nogometne podzveze sta se v Idriji srečali enajstorici domačega Rudarja in Primorja iz Ajdovščine. Moštvi sta se predstavili v naslednjih postavah:

PRIMORJE: Zamola, Šavli, Kobal, Bratina, Kalin, Čuk, Hladnik, Černič II, Černič I, Ergaver, Godina.

RUDAR: Jerek, Treven, Lampe II, Poljanec, Nanut, Kavčič, Lampe I, Brus, Likar I, Mohorčič, Likar II. Sodil je Škul iz Tolmina.

Takoj v začetku igre so gostje napadli, a brez uspeha. Domačini so kmalu uredili vrste. V 15' dobi žogo Lampe I, jo poda prostemu Likarju I, ki zabije prvi gol.

V začetku drugega polčasa gostje nenehoma napadajo, ali zaključnega strela ni. V 10' gostje izsilijo kot žoga pride do Kalina, ki izenači na 1:1. Zatem domači napadejo. Zaradi nespornosti obrambe gostov doseže Lampe v 18' drugi gol za domače. Gostje so v rahli premoči, a Godina zastrelja ugodno priložnost. Domači v protinapadu dosežejo tretji gol po Likarju I.

Najboljša pri gostih sta bila oba Černič, pri domačih pa Likar I in Jerek. Sodnik Škul je sodil povprečno in brez avtoritete, zaradi česar je igra bila v trenutkih zelo ostra. Cledalci so bili nedisciplinirani in bi se kmalu začeli pretep na igrišču.

V predtekmi sta se pomerili mladinski moštvi istih društev, ki se je zaključila z neodločenim rezultatom, čeprav so imeli gostje več priložnosti za zmago.

B-celj

TOVARNA ŠČETK „ISTRA“ V KOPRU
Odkupuje kršnin in bele prane
ščetine po najvišjih dnevnih
cenah

Ureja uredniški odbor — Odgovorni urednik Milko Stofa — Tiska tiskarna »Jadrana« — Vsi v Kopru. Naslov uredništva in uprave: Koper, Santorjeva ulica št. 26, telefon 170, poštini predal 2.

Mladinsko prvenstvo Primorske

V nedeljo je bila v Postojni odigrana prvenstvena nogometna tekma med domačim moštvom in Sezano, ki se je zaključila z rezultatom 4:3 v korist gostov, prvi polčas 2:2.

Takoj po začetnem udarcu se gosti niso znašli zaradi nepravilne zasedbe posameznih mest, tako da so to nesigurnost in napako domačini izkoristili in kmalu prešli v vodstvo z dvema goloma.

Gostje so uredili svoje vrste in prav kmalu izenačili in s tem postavili rezultat prvega polčasa.

V drugem polčasu so gostje pokazali bolj kvalitetno, odnosno tehnično igro, tako da so tudi prešli v vodstvo in zaslužno zmagali. Domačini so v tem delu igre zaigrali bolj raztrgano, kar dokazuje, da jim je potreben še pogosti trening.

O gostov so ugajali v glavnem vsi igralci, iz česa lahko sklepamo, da bo precej članov te mladinske ekipe prišlo v poštev za prvo moštvo.

S. Ž.

Ali si že naročnik

„Slovenskega Jadrana“

Uprava »Slovenskega Jadrana« razpisuje nagradno žrebanje za vse dosedanje in nove naročnike našega lista.

Žrebanje bo dne 28. decembra 1954.

Pogoji, da boš lahko udeležen pri žrebanju so:

da boš na seznamu naših naročnikov na dan žrebanja in da boš imel poravnano naročnino za prve tri mesece prihodnjega leta.

10 dobitkov vrednih 100.000 din

Izžrebanih bo deset dobitkov, katere bomo objavili v eni izmed prihodnjih števil našega lista.

Postani takoj naročnik

„Slovenskega Jadrana“

ker le tako boš soudeležen pri nagradnem žrebanju. Tudi za nabitelce novih naročnikov smo predvideli nagrade.

Vsak naročnik »Slovenskega Jadrana« lahko dobi na zahtevo mesečno prilogo »Kmetijski vestnik« brezplačno.

Naročilnica za nove naročnike

Naročam tednik »Slovenski Jadran« na naslov:

Ime in priimek .....

Bivališče .....

Pošta .....

Naročnino bom plačal, ko prejmem vašo položnico!

Dne .....

(Lastnoročni podpis)

»MEHANOTEHNIKA«

TOVARNA
TEHNIČNIH IGRAČ
V IZOLI

se pridružuje veselju našega
ljudstva ob priključitvi k
Jugoslaviji.

V borbo za čimprejšnjo iz-
gradnjo socializma!

GALVANOPLASTIKA

„Sijaj“
IZOLA

se pridružuje veselju ob pri-
ključitvi k Jugoslaviji.

Naj živi naša socialistična
domovina!

RADIO

od 10. X. do 16. X. 1954.

NEDELJA, 10. X.: 8.15 15 minut slovenskih narodnih melodij. — 8.30 Našim kmetovalcem. — 9.00 Nekaj za židano poljo. — 9.15 Mladinski tednik, 13.45 Glasba po željah. — 15.00 Naši kraji in ljudje: Prekmurje, 16.000 Od zborov do zborov v Slovenskem Primorju. — 16.30 Promenadni koncert. — 18.30 Iz ritma v ritmu. — PONEDELJEK, 11. X. 14.15 Beleške o filmu. — 14.45 Obzornik. — 15.00 Slovenski narodni napravi okrog ljubezni. — 17.00 Popularni operni koncert. — 17.40 Peter Markovič in Lela Kadlovič pojeta bosanske sevdalinke. — 18.15 Melodični mozaik. — 18.30 Šport doma in po svetu. 22.00 Zabavna plesna glasba. — TOREK 12. X. 13.45 Lahka in zabavna glasba. — 14.45 Beleške o medicini. — 14.15 Kulturno življenje na Primorskem. — 15.00 Iz albuma slovenskih samospevov. — 17.00 Zagorske in slavonske narodne pesmi. — 17.30 Jugoslovanske narodne pesmi, kola in ora. — 18.15 Ouvertura, arija, balet: pisan spored iz opernega sveta. — 18.45 Štirje fantje igrajo. — Ermanno Wolf - Ferrari: Štirje grobijani — komična opera v treh dejanjih. — Igra orkester italijanskega radia pod vodstvom Alfredo Simonetto. — 22.00 Plesna glasba. — SREDA, 13. X. 11.30 Šolska ura. — 13.45 Lahka in zabavna glasba. 14.15 Beleške o kulturi. — 14.45 Od Triglava do Jadrana. — 15.00 Narodne pesmi v priredbi Emila Adamiča. Izvaja komorni zbor RL p. v. Milka Škobrneta. — 17.00 Serenade za godala igra orkester Dolf van der Linden. — 17.25 Solisti in ansambl narodni pesmi Radia Beograd pred našim mikrofonom. — 18.15 Za vsakogar nekaj. — 22.00 Plesna glasba. — ČETRTEK, 14. X. 13.45 Lahka in zabavna glasba. — 14.15 Beleške o tehnikah. — 14.45 Kulturni razgledi. — 15.00 Slovenski pevci in ansambl narodnih pesmi. — 17.00 Ivan pl. Zajc: Nikola Šubic-Zrinjski — odlomek iz opere. Izvaja solisti in zbor zagrebske opere ter simfonični orkester Radio Zagreba, dir. Mladen Jakuš. — 18.15 Dunajske specialitete: popularne dunajske melodije. — 21.15 Operni koncert. — 22.00 Lahka in plesna glasba. — PETEK, 15. X. — Emisija za deco. — 13.45 Lahka in zabavna glasba. — 14.00 Glasba po željah. — 15.00 V ritmu domačih polk in valčkov.

Več razumevanja za Počitniško zvezo

Ni namen tega članka, da bi govoril o ciljih Počitniške zveze, pač pa bi raje opozoril javnost na njene uspehe in na težave, s katerimi smo se morali otepati to pomlaj.

Za silo smo organizirali v Kopru in Piranu prenočišče za člane, ki pa niso bila najboljša in v najprimernejših prostorih. Toda vseeno je šlo letos skozi naš okraj okrog 250 učiteljev, dijakov in profesorjev iz vse Jugoslavije, ki so si lahko za malo denarja našli prenočišče v naših prostorih in se ustavili nekaj dni, da si ogledajo našo domovino. Naših dijakov in profesorjev pa je potovalo po Jugoslaviji približno petdeset, kar bi bila polovica članstva. Če to primerjamo s prejšnjim letom, je velik napredek, kajti takrat je šlo menda na pot samo dvajset dijakov, čeprav je štela naša organizacija 50 ljudi več kot letos. Za vse te uspehe se moramo seveda zahvaliti vsem onim, ki so nam na kakršni koli način pomagali in to predvsem Zenski obrtni šoli, ki nam je dala na razpolago prostore, Dijaškemu domu za posteljnino, Splošni bolnici v Kopru in Piranu, restavraciji »Pri pošti« in hotelu »Triglav« pa za brezplačno hrano, ki so jo nudili dežurnim.

Kljub temu pa smo naleteli na nerazumevanje posebno pri ljudeh, ki se imajo za prijatelje mladine in ki bi lahko še bolj pomagali, kajti to bi bila njihova naloga. Za prostore in posteljnino smo takorekeč beračili in da nas je bilo včasih kar sram. Toda videli smo, da se vsakdo otepa, di bi imel še v počitnicah kakršen koli opravak z dijaki, kar je sicer razumljivo, toda če so drugod po Sloveniji ravno upravniki dijaških domov in ravnatelj gimnazij pokazali največ zanimanja, da bi svojim gojencem omogočili koristne počitnice v potovanjih in spoznavanju domovine, tega v Kopru nismo opazili in so vzeli nekateri našo organizacijo kot nekaj, ki se po nepotrebnem vsiljuje. Tudi profesorji in učitelji, ki bi priskočili dijakom v pomoč so bili redki in upamo da bodo prihodnje leto vsi pomagali, da bo

naša organizacija dobila videz večje resnosti, ker le po tem bodo starši pustili svoje otroke, da potujejo po domovini in se bodo gotovo tudi prosvetne oblasti zavzele, da bi Počitniška zveza bolj uspevala, kajti njen namen je čisto vzgojni, kar so pokazale prav letošnje počitnice, ko so naši dijaki prepotovali v velikem številu dobršen del Jugoslavije in so se veliko naučili. Taborniki so bili pri nas bolj srečni, prav zato ker so jim pomagali profesorji in zato so tudi trdna organizacija, ki ima že nekaj svoje imovine in svoje prostore, medtem ko si mi moramo vse izposojati.

Zdi se, da bo prihodnje leto vendar bolje, kajti organizacija bo dobila širše osnove in bo vsa mladina lahko, pa naj si bo kmečka ali delavska, koristila prenočišča Počitniške zveze, če seveda bo včlanjena. 75% popust na železnicah in parnikih pa bodo imeli še vnaprej samo dijaki in učitelji ter drugi zdravstveni in prosvetni delavci, ki se lahko včlanijo v zvezo. Tudi program potovanja je za prihodnje leto bolj pester: Počitniška zveza bo organizirala krožno potovanje po obmorskih deželah Bližnjega vzhoda: parnikom, kar naj bi stalo za en mesec približno 20.000 dinarjev, v vidiku pa so še druge izmenjave z inozemstvom. Krožno potovanje pa, ki ga je letos pripravil Glavni odbor počitniške zveze Slovenije, bo prepuščeno okrajnim odborom. To bi bil v glavnem bodoči program razen skupnih taborjenj in maršev po poteh partizanskih brigad v Sloveniji, pa tudi v Bosni. Da bi v vsem tem uspeli, moramo vsi delati in skrbeti, da bomo v prihodnjih počitnicah pripravili zglednejša prenočišča, da bomo vredni, da lahko koristimo prenočišča drugim po naši domovini. zato pa naj družine organizirajo že v teh dneh občne zbornice, ker bo 10. oktobra v Kopru krajna skupščina in nato čez nekaj dni v Ljubljani republiška skupščina, na katero bodo šli tudi trije delegati iz našega okraja.

Humbert Pribac

Žalostno otroštvo

(Nadaljevanje s 7. strani)

duševnosti živo vznemirjenje: bilo je veselje pomešanost s strahom, veselje zaradi novosti predmetov, strah, ki je prihajal od neznanega, nepojmljivega.

Celo jutro sem se izpraševal: »Kaj se godi? Kaj bo z onimi predmeti?« Zelo malo sem ječel. Ko je sestra odšla, sem brž stopil ven, da bi videl. Ustavil sem se radoveden v kotu, ker sem bil opazil dolgega moža z debelim čopičem, kako je vlekel in vlekel po zidu in mu dal progasto belino. Gledal sem, a stvar me ni prav nič zabavala. Dejstvo ni odgovarjalo veličini vzemirjenja, ki sem ga prestopal v tesnobi kratkega pričakovanja: bil sem razočaran. Ob pogledu na različne barve, v vodi raztopljene po skodelah in po vrečkah, sem si predstavljal, da z vsem tem bi se moralo napraviti kaj bolj zanimivega. Toda stvar še ni bila končana. Po beležu je mož potegnil orbe navzdol in počez in dan zatem je začel z veliko gobo, ki jo je namakal v vrču, v katerem je bila do polovice raztopljena rdeča zemlja, brisati stene in pustil bel strop in pa podzidek v notni temni barvi. Z velikim zanimanjem sem opazoval ta del dela. Čez čas sem se privadil tistim lisam in barvnim zasnukom, ker, priznati moram, prve dni nisem bil z lisami nikakor zadovoljen in sem jih opazoval s pravim gnusom. Po dolgem opazovanju in premissljanju sem pa le v njih zapazil nekaj. Videl sem avstrijskega vojaka z naprej potisnjenim te-

lesom, z neverjetno dolgimi rokami, ki so udarjale na boben, ki ga je bel pes vlekel na vozu; toda ne, to je bil most in nek moč je slonel na kamnitni ograji, oni mož ni bil moj oče, a bil mu je zelo podoban... Nato se je oko vrnilo h vojaku in psu. Ni ju bilo več in na svoje veliko začudenje nisem videl drugega kot brezoblike lise. Dolgo sem ostal zamišljen in raztresen...

Spominjam se, da sem v onih lisah ugledal raznoliko življenje, polno fantastičnih živali, spačenih oseb, ki se je sestavljalo in uničevalo, če sem le trenil z očmi. Iz žalostne in melanholične kompozicije je prihajal na dan smešen in čudaški prizor. Na stenah sem odkrival majhen svet radovednih sanj, toda sen, ki sem ga iskal, moja neprestana bolečina — želja so bila zelena polja, potoki, ki so prosevali na dnu droban pesek, moj vrt v Arcu, škričališča polna senec in svežine, ki sem jih posebno ljubil. V takih sanjah in zibajoč se v otožnih prividih sem dočakal zimo in nisem mogel več ostajati na stopnišču; moral sem se zapreti v sobico z majhnim grelcem, ki sem ga zjutraj napolnil z žerjavico, ki mi jo je dal pek za nekaj centezimov. S to slabo toploto, brez luči, brez neba sem preživljal svoj žalostni dan in sleherna zelena misel, vsak modri up je izginjal iz mojega spomina: vse oblike so se zabrisale, v glavicah se mi je stemnilo; nisem doumel več sreče in bolečina je izginila.

Prevedel Marijan Breclj

LIPA KOPER

s poslovalnicami v Kopru, Izoli, Piranu in Portorožu nudi vse šoske in pisarniške potrebnosti po ugodnih cenah.

O priključitvi k materi domovini čestitamo vsem odjemalcem in jim želimo čimveč uspehov.